

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

کتاب معلم

آموزش قرآن

dl.YMoalem.ir

ششم دبستان

آموزگاران گرامی!

برای دستیابی به اهداف آموزش قرآن و هماهنگی با روش‌های تدریس ارائه شده،
مقدمه کتاب را با دقت مطالعه کنید.

طبق مصوبه‌ی جلسه‌ی ۶۷۷ شورای عالی آموزش و پرورش
درس قرآن، توسط آموزگار پایه و طیّ سه جلسه در هفته تدریس می‌شود.

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف: دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری

نام کتاب: کتاب معلم قرآن ششم دبستان - ۷۴/۳

مؤلفان: ابوالفضل انوشه‌پور، مسعود تهرانی فرجاد، الهه ستوده، غلام‌عباس سرشور خراسانی، منصوره سیدصالحی،

سیدمهدی سیف، حسن فلاح، رضا نباتی و مسعود وکیل

آماده‌سازی و نظارت بر چاپ و توزیع: اداره کل چاپ و توزیع کتاب‌های درسی

مدیر امور فنی و چاپ: سیداحمد حسینی

صفحه‌آرا: راحله زادفتح‌اله

حروفچین: سیده فاطمه محسنی، زهرا ایمانی نصر

مصحح: علیرضا ملکان، حسین قاسم‌پور اقدم

امور آماده‌سازی خبر: فاطمه پزشکی

امور فنی رایانه‌ای: حمید ثابت‌کلاچاهی، پیمان حبیب‌پور

ناشر: اداره کل چاپ و توزیع کتاب‌های درسی

تهران: خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن: ۸۸۸۳۱۱۶۱-۹، دورنگار: ۸۸۳۰۹۲۶۶، کد پستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹

وب‌سایت: www.chap.sch.ir

چاپخانه: شرکت افست «سهامی عام» (www.Offset.ir)

سال انتشار و نوبت چاپ: چاپ اول ۱۳۹۱

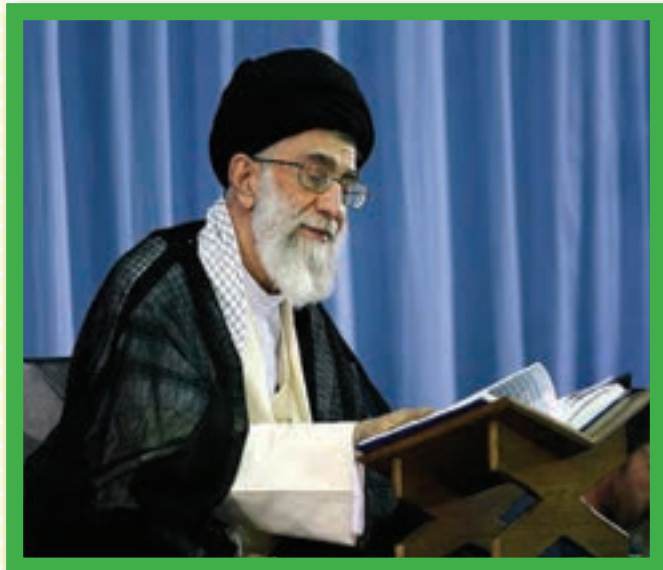
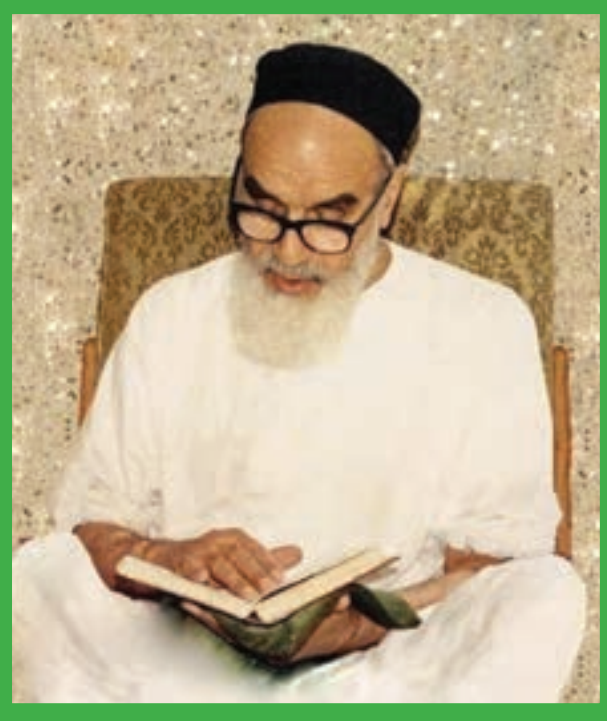
حق چاپ محفوظ است.

شابک ۹۷۸-۹۶۴-۰۵-۲۰۸۰-۲ / ISBN 978-964-05-2080-2

شما ای فرزندان برومند اسلام!
تدریس قرآن در هر رشته‌ای از آن را مدنظر
و مقصد اعلای خود قرار دهید.
تربیت باید تربیت قرآنی باشد و بچه‌های
ما باید تربیت قرآنی بشوند.

من از معلمان محترم دوره ابتدایی خواهش
می‌کنم به درس قرآن در این دوره اهمیت
بیش‌تری بدهند.
اگر تحصیل‌کرده‌های ما روزی یک صفحه
از قرآن را با توجه به معنا بخوانند و در آن
تدبّر کنند، غوغایی در کشور به پا می‌شود.
این کار به فرهنگ‌سازی و تدبیر نیاز دارد.

فهرست مطالب

بیش گفتار

بخش اول: کلیات روش تدریس

آموزش قرآن در جست و جوی چیست؟	۲
دانش آموزان در پنج پایه اول دوره ابتدایی در درس قرآن چه آموخته اند؟	۲
اهداف درس قرآن پایه ششم ابتدایی	۴
ساختار و محتوای کلی کتاب آموزش قرآن پایه ششم ابتدایی	۴
تعریف، اهداف و روش کلی تدریس بخش های مختلف یک درس	۵
یک صفحه از قرآن کریم	۵
روش رفع اشکالات روخوانی	۶
قرائت آیات درس	۷
خواندن برخی از آیات درس همراه با ترجمه آنها	۸
کار در کلاس	۸
پیام قرآنی	۱۰
داستان قرآنی	۱۱
خواندن از روی قرآن کامل	۱۲
یک نکته از هزاران	۱۳
یادآوری	۱۳
انس با قرآن در خانه	۱۴
قرآن در تابستان	۱۵
رسانه ها، وسائل و تجهیزات مورد استفاده در آموزش قرآن	۱۶
نقش خانواده در دستیابی به اهداف آموزش قرآن	۱۸
ارزشیابی مستمر و پایانی پیشرفت تحصیلی درس قرآن در پایه ششم ابتدایی	۲۰

بخش دوم: روش تدریس هر درس

۲۴	یادآوری، نماز در قرآن، آیات ۲ تا ۴ سوره انفال، وقت نماز	درس اول
۲۹	سوره فتح آیات ۱ تا ۱۵، حتی یک وجب خاک	درس دوم
۳۳	آیه آخر سوره فتح، سوره حُجُرَات آیات ۱ تا ۱۱، مؤمنان برادرند	درس سوم
۳۶	سوره حجرات آیات ۱۲ تا ۱۸، سوره ق آیات ۱ تا ۱۵، ملاک برتری	درس چهارم
۳۹	سوره ق آیات ۳۶ تا ۴۵، سوره ذاریات آیات ۱ تا ۳۰، گسترش آسمان، یادآوری (۱)	درس پنجم
۴۱	سوره قمر آیات ۱ تا ۲۷، سوره قمر آیات ۵۰ تا ۵۵، سوره الرحمن آیات ۱ تا ۱۶، نظم در آفرینش	درس هفتم
۴۳	قرآن در تابستان (سوره‌های جمعه، منافقون، تغابن، طلاق، تحریم، ملک و قلم)	درس آخر
۴۴	فهرست کلمات ترجمه شده در کتاب‌های آموزش قرآن پایه‌های دوم تا ششم ابتدایی	
۴۸	فهرست کتب مفید برای مطالعه	

پیش‌گفتار

قرآن پیام روشن الهی است که همهٔ انسان‌ها را به راستی و رستگاری دعوت می‌کند، از صدر اسلام تاکنون در میان مسلمانان، توانایی خواندن و فهمیدن این پیام جاودانه از مهم‌ترین اهداف تعلیم و تربیت بوده است. در کشور ما نیز به اقتضای جایگاه خاص دین اسلام در فرهنگ مردم ایران و جایگاه ویژهٔ قرآن در دین اسلام، باید به آموزش قرآن به‌طور خاص توجه کرد تا شرایط مساعد برای تحقق اهداف این درس فراهم آید. از این‌رو، درس قرآن در بین دروس دوره‌های تحصیلی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. به همین جهت برای ارتقای توانایی شما آموزگار محترم و کسب توفیق بیشتر در دست‌یابی به اهداف آموزشی، کتاب راهنمای معلم تدوین شده است که معلم با مطالعهٔ دقیق آن از یک‌سو با طرح درس و اهداف خاص هر درس آشنا می‌شود و از سوی دیگر با استفاده از توضیحات و دانستنی‌هایی که ویژهٔ معلم است، توانایی خود را در پاسخ دادن به پرسش‌های احتمالی دانش‌آموزان ارتقاء می‌بخشد و با اعتماد و اطمینان بیشتری در کلاس حضور می‌یابد. ضمناً کتاب راهنمای معلم موجب هماهنگی در آموزش و آشنایی بیشتر معلمان با اهداف و روش‌های تدریس درس موردنظر می‌شود و زمینهٔ خلاقیت و ابتکار بیشتر او را فراهم می‌آورد.

آموزگار محترم، از آنجا که دانش‌آموزان از پایهٔ اول ابتدایی آموزش قرآن را آغاز می‌کنند، بسیار مناسب است که کتاب‌های آموزش قرآن پایه‌های قبلی و راهنمای معلم آنها را مطالعه کنید تا هرچه بیشتر با آموخته‌ها و توانایی‌های موردنظر دانش‌آموزان برای ورود به آموزش کتاب پایهٔ ششم آشنا شوید. همچنین پیش از آغاز سال تحصیلی یک بار همهٔ مطالب کتاب راهنمای معلم آموزش قرآن پایهٔ ششم – کتاب حاضر – و قبل از تدریس هر درس یک‌بار دیگر، روش تدریس آن درس را به دقت مطالعه کنید. توجه داشته باشید که پس از تسلط بر مطالب کتاب، آنچه اهمیت دارد، خلاقیت شما در ارائهٔ مناسب مطالب با توجه به شرایط خاص کلاس است.

آموزگاران و کارشناسان محترم، والدین گرامی و دانش‌آموزان عزیز می‌توانند برای هر گونه اظهارنظر و ارائهٔ پیشنهاد در اصلاح و تکمیل برنامهٔ درسی و کتاب‌های آموزش قرآن با گروه قرآن به نشانی زیر تماس بگیرند. پیشاپیش از همکاری و تلاش همهٔ عزیزان سپاس‌گزاری می‌شود.

وب‌گاه (سایت) <http://quran-dept.talif.sch.ir>

پیام‌نگار (ایمیل) quran@dept.talif.sch.ir

بخش اول

کلیات روش تدریس

آموزش قرآن در جست و جوی چیست؟

در آموزش و پرورش، درس آموزش قرآن در صدد است به تدریج دانش آموزان به مهارت‌های پایه و اصلی در استفاده از قرآن کریم دست یابند. این مهارت‌ها عبارت است از:

۱- توانایی خواندن قرآن کریم

۲- توانایی درک معنای عبارات و آیات قرآن کریم

۳- آشنایی با روش‌ها و مراتب ساده و اولیه تدبر در قرآن کریم

این سه مهارت باید به انس با قرآن کریم منجر شود و ضروری‌ترین بخش انس با قرآن یعنی خواندن روزانه بخشی از آیات قرآن کریم به نحوی که سه مهارت اصلی یاد شده در حد قابل قبول در آن رعایت شود.

بدیهی است که این سه مهارت اصلی و انس با قرآن کریم مانند اسکلت و ارکان اصلی یک بنا است. هر چند برپایی و ایستادگی یک بنا بر اسکلت و ارکان اصلی استوار است اما تا این اسکلت با سایر اجزاء ضروری یک ساختمان تکمیل و پوشانده نشود، آن ساختمان برای سکونت و زندگی قابلیت لازم را ندارد.

از این رو در آموزش قرآن متناسب با هر پایه تحصیلی اموری مانند شنیدن قرائت زیبای قرآن کریم و علاقه‌مندی به خواندن قرآن به صورت زیبا و آهنگین، آشنایی با مفهوم و مضمون پیام‌های قرآنی و ارتباط آنها با زندگی ما، حفظ برخی از سوره‌ها، آیات و پیام‌های زیبای قرآن کریم، آشنایی با برخی از داستان‌های قرآنی، انجام فعالیت‌های جذاب و متنوع به منظور تقویت علاقه به قرآن کریم و یادگیری آن، خواندن روزانه و مستمر قرآن همه با هم بنای محکم و زیبای آموزش قرآن را می‌سازند.

دانش آموزان در پنج پایه اول دوره ابتدایی در درس قرآن چه آموخته‌اند؟

همان‌طور که بیان شد هدف اصلی آموزش قرآن، دستیابی دانش آموزان به مهارت‌های پایه در استفاده دائمی از قرآن کریم است. در قسمت قبل با این مهارت‌های پایه آشنا شدید. هر چند مطابق یکی از اصول آموزش قرآن، این آموزش در همه پایه‌های تحصیلی بر جامعیت آموزش که همه مهارت‌های پایه را دنبال می‌کند تأکید دارد. اما در هر دوره تحصیلی تأکید اصلی بر یکی از این مهارت‌هاست و سایر مهارت‌ها در کنار مهارت اصلی، هم آموزش را جذاب و متنوع می‌سازد و هم با شیئی ملایم دانش آموزان را برای کسب مهارت‌های بالاتر و کامل‌تر در آموزش قرآن پایه‌های بالاتر آماده می‌سازد.

مهارت اصلی آموزش قرآن در دوره ابتدایی کسب توانایی خواندن قرآن است اما به سایر مهارت‌ها نیز در حد نیاز و ضرورت پرداخته شده است. اینک که شما آموزش قرآن در پایه ششم ابتدایی را در کنار آموزش سایر دروس برعهده دارید خوب است با فرآیند آموزش خواندن قرآن از پایه اول تا پنجم به‌طور اجمال آشنا باشید و بدانید که در آغاز سال تحصیلی، انتظار است یک دانش آموز پایه ششم ابتدایی در خواندن انس با قرآن کریم به چه مهارت‌هایی دست یافته باشد.

دانش آموزان در پایه اول ابتدایی براساس آموخته‌های خود در سوادآموزی فارسی می‌آموزند حروف و حرکات را در کلمات و عبارات ساده قرآنی ترکیب کرده و آنها را آرام و شمرده یا حداقل بخش بخش بخوانند. ترکیب حروف و حرکات، خواندن بخش‌های دارای حرف ساکن یا مشدد، سنگ بنا و خشت اول، کسب توانایی روخوانی قرآن است. اگر این گام صحیح برداشته شود بنای خواندن قرآن، محکم و به درستی به تدریج بالا رفته و کامل می‌شود.

در پایه دوم دانش‌آموزان با نمادهای خاص رسم‌الخط قرآن و یا تقریباً همان قواعد اولیه و مهم روخوانی آشنا شده و می‌توانند کلمات و عباراتی را که علاوه بر نمادهای خط فارسی، نمادهای خاص خط قرآن را نیز دارد، به تدریج بخوانند.

در کلاس سوم پس از یادآوری قواعد کلاس دوم، قواعد اصلی روخوانی قرآن تکمیل شده و در یک فرصت زمانی ۳۳ روزه که دانش‌آموزان هر روز یک زنگ قرآن دارند، آموزش و کسب مهارت‌های اصلی و اولیه روخوانی قرآن به انجام می‌رسد. از این زمان به بعد، فرآیند تمرین و تکرار برای تثبیت مهارت‌های کسب شده در ادامه پایه سوم و نیز در پایه چهارم و پنجم طی می‌شود. البته در این دو پایه، دانش‌آموزان با برخی از قواعد و نکات تکمیلی روخوانی قرآن و همچنین با برخی از ویژگی‌های نگارش کلمات در مصحف‌های ۳۰ جزء قرآن کریم که اصطلاحاً به آن «رسم‌المصحف» می‌گویند نیز آشنا می‌شوند. ایشان از پایه چهارم ضمن آشنایی مذکور، به تدریج توانایی خواندن قرآن از روی قرآن کامل را نیز به دست می‌آورند.

قابل ذکر است که فرآیند مهارت خواندن قرآن از بخش خوانی کلمات و عبارات، شمرده و آرام خواندن آنها که به روخوانی قرآن مشهور است، آغاز شده و به روان‌خوانی عبارات و آیات قرآن کریم منتهی می‌شود. دانش‌آموزان، این فرآیند را با توجه به استعداددهای فردی، میزان تمرین و تکرار و نیز مهارت و ممارست آموزگاران خود در آموزش قرآن و برخی عوامل و انگیزه‌های جانبی دیگر، در مدت زمان متفاوت طی می‌کنند.

از دانش‌آموزان پایه ششم در آغاز سال تحصیلی انتظار می‌رود که عموم آیات و عبارات قرآن کریم را از روی مصحف‌های آموزشی یا کتاب درسی خود حداقل به صورت آرام و شمرده بخوانند. توانایی کمتر از این میزان ضعف جدی به شمار می‌رود و توانایی‌های بیش از این مقدار که می‌تواند تا حد روان‌خوانی و تسلط نسبتاً کامل و گاه زیباخوانی قرآن کریم برسد، مطلوب است. نکته بسیار مهم و کلیدی در آغاز هر یک از پایه‌های تحصیلی آن است که آموزگار محترم به میزان توانایی و نوع اشکالات هر یک از دانش‌آموزان واقف گشته و به تدریج در رفع آنها بکوشد. از این رو، فعالیت اصلی آموزگار در آموزش قرآن به‌ویژه در پایه پنجم و ششم، شناخت مشکلات هر دانش‌آموز در خواندن قرآن و برطرف ساختن آن است. اگر این مشکلات به هر دلیلی مخصوصاً به علت عدم تسلط کافی معلم در خواندن قرآن و مانوس نبودن بآن، شناسایی نشود و برطرف نگردد، بدیهی است استفاده کامل و صحیح از کلاس قرآن به عمل نیامده و اهداف موردنظر آموزش درس قرآن حاصل نشده است.

معلمان عزیز برای آشنایی بیشتر با فرآیند آموزش روخوانی و روان‌خوانی قرآن کریم و چگونگی رفع اشکالات خاص دانش‌آموزان علاوه بر شرکت در کلاس‌های آموزشی و خواندن دقیق کتاب حاضر، ضروری است به کتاب مبانی و روش آموزش قرآن در دوره ابتدایی ویژه مراکز تربیت معلم - کد ۶۰۱۱ - نیز مراجعه کنند.

اهداف درس قرآن پایه ششم ابتدایی

- انتظار می‌رود هر دانش‌آموز در پایان سال تحصیلی در درس قرآن به اهداف زیر دست یابد.
- ۱- به شنیدن قرائت قرآن کریم و خواندن آن علاقه نشان دهد.
 - ۲- آیات و عبارات قرآنی کتاب درسی را روان و حتی المقدور زیبا و آهنگین بخواند.
 - ۳- آیات قرآن کریم را از روی مصحف شریف با خط آموزشی به صورت شمرده بخواند.
 - ۴- مفهوم پیام‌های قرآنی کتاب را به زبان ساده بیان کند.
 - ۵- به حفظ برخی از آیات، سوره‌ها و پیام‌های قرآنی کتاب درسی علاقه نشان دهد.
 - ۶- علاقمند است معنای آیات را بداند.
 - ۷- با معنای برخی از کلمات ساده یا پرکاربرد قرآن کریم آشنا شود.
 - ۸- برخی از عبارات ساده قرآن را معنا کند.
 - ۹- با داستان‌های قرآنی کتاب درسی آشنا شود.
 - ۱۰- به استفاده از رسانه‌ها و شرکت در فعالیت‌های قرآنی علاقه نشان دهد.
 - ۱۱- به خواندن روزانه قرآن کریم علاقه نشان دهد.

ساختار و محتوای کلی کتاب آموزش قرآن پایه ششم ابتدایی

کتاب آموزش قرآن این پایه شامل ۱۴ درس، ۳ یادآوری و یک درس با عنوان درس آخر است. هر درس طی چهار جلسه تدریس می‌شود و هر جلسه شامل بخش‌های زیر است:

جلسه اول: خواندن یک صفحه از قرآن کامل.

جلسه دوم: استماع قرائت آیات جلسه قبل، خواندن برخی از آیات جلسه قبل همراه با ترجمه آنها و انجام تمرین کار در کلاس.

جلسه سوم: خواندن یک صفحه از قرآن کامل، پیام قرآنی یا یک داستان از قرآن کریم.

جلسه چهارم: خواندن از روی قرآن کامل و موضوع «یک نکته از هزاران».

قابل ذکر است که درس اول تفاوت‌هایی با سایر دروس دارد که در بخش دوم کتاب توضیح داده خواهد شد و همچنین در پایان هر جلسه از جلسات چهارگانه فوق در هر درس، تکلیف «انس با قرآن در خانه» متناسب با محتوا و موضوع همان جلسه آمده است.

جلسه اول

یک صفحه از قرآن کریم

تعریف: برای اولین جلسه هر درس تمرین خواندن یک صفحه از قرآن کامل که در کتاب درسی دانش‌آموزان آمده در نظر گرفته شده است.

اهداف

- ۱- تقویت خواندن قرآن کریم
- ۲- آشنایی بیشتر با ویژگی‌های نگارش برخی از کلمات قرآنی که به شیوه خاصی در مصحف‌های کامل نوشته می‌شوند (رسم المصحف)
- ۳- تقویت علاقه به خواندن روزانه قرآن کریم
- ۴- شناسایی مشکلات دانش‌آموزان در خواندن قرآن و توانایی رفع آنها

روش کلی تدریس و ارزشیابی

خواندن آیات

فعالیت اصلی جلسه اول هر درس، تمرین خواندن یک صفحه کامل از قرآن کریم است. این تمرین طی مراحل زیر انجام می‌شود.

۱- خواندن در گروه: دانش‌آموزان را به گروه‌های ۲ یا حداکثر ۳ نفره تقسیم می‌کنیم. پس از تعیین گروه‌ها از دانش‌آموزان می‌خواهیم ابتدا به صورت فردی ظرف چند دقیقه هر مقدار از آیات صفحه را که فرصت دارند، برای خودشان به آرامی بخوانند. سپس از ایشان می‌خواهیم هر دانش‌آموز یک تا دو سطر از همان آیات را برای دوست هم‌گروه خود بخواند. به این ترتیب ابتدا فردخوانی و سپس خواندن در گروه اتفاق می‌افتد.

چند نکته:

الف) چون زمان این مرحله، که از دو بخش فردخوانی و خواندن برای دوست هم‌گروه خود حداکثر نباید از ده دقیقه بیشتر به طول انجامد، می‌توان از همه گروه‌ها خواست از همان ابتدای صفحه تمرین را آغاز کنند و یا صفحه قرآن را مثلاً به سه بخش تقسیم کرد و هر سه گروه یک بخش از آیات صفحه را تمرین کنند.

ب) به دانش‌آموزان پیام‌باز چه در زمان خواندن در گروه و چه در زمانی که یک دانش‌آموز برای کل کلاس می‌خواند، در صورتی که کلمه یا ترکیبی را اشتباه خواند، بلافاصله اشتباه او را تصحیح نکنند بلکه فرصت دهند که به محل وقف یا پایان آیه برسد، آنگاه به روش صحیح - که بعداً توضیح داده خواهد شد - اشتباه دانش‌آموز تذکر داده شده و تصحیح می‌شود.

ج) در حین انجام تمرین فردی و خواندن در گروه، معلم در کلاس می‌گردد، به خواندن دانش‌آموزان توجه می‌کند، احتمالاً به سؤالات آنها پاسخ می‌دهد و همچنین اگر به نکته مهمی در خواندن ایشان برخورد کرد، قبل از انجام مرحله بعد، آن نکته و موضوع را برای عموم کلاس توضیح می‌دهد.

۲- خواندن برای کلاس: پس از مرحله اول که دانش آموزان ابتدا به صورت فردی و سپس برای دوست هم گروه خود، آیات

درس را خوانده و تمرین کردند، اینک نوبت خواندن برای کلاس فرا می‌رسد. در این مرحله معلم از دانش آموزان می‌خواهد با انتخاب او به صورت فردی و با صدای بلند هر کدام حدود یک سطر از آیات درس را برای کلاس بخوانند. انتخاب دانش آموزان با تشخیص معلم، می‌تواند ابتدا از میان دانش آموزان داوطلب و قوی‌تر و سپس از میان سایر دانش آموزان باشد. در صورت نیاز و امکان، بسیار خوب است در یک جلسه یا همه دانش آموزان یا بیشتر آنها، حداقل یک سطر از آیات درس را برای کلاس بخوانند.

خواندن برای کلاس تا اواخر ساعت آموزشی ادامه می‌یابد و ممکن است چند بار آیات همین صفحه در کلاس خوانده شود.

۳- انجام تکلیف انس با قرآن در خانه: در پایان کلاس معلم دانش آموزان را به انجام این تکلیف در خانه تشویق کرده و در

صورت نیاز توضیحات لازم را ارائه می‌کند.

دو تذکر بسیار مهم

۱- مهم‌ترین موضوع یادگیری و آموزش در فرایند فوق-تمرین و خواندن آیات- تشخیص مشکلات و ضعف‌های خاص هر دانش آموز

در خواندن قرآن کریم است. این ضعف‌ها می‌تواند در یک دانش آموز نسبت به دانش آموز دیگر کاملاً متفاوت باشد. ممکن است یک دانش آموز در اصل روخوانی قرآن، هنوز مشکلاتی داشته باشد، دیگری با بی‌دقتی و شتابزدگی می‌خواند، سومی به خاطر سریع خواندن یا علل دیگر دچار اضطراب و غلط‌خوانی می‌شود و ... معلم باید ضمن تسلط کامل خود به خواندن آیات درس- که قبل از شروع کلاس از آن مطمئن شده است- اولاً اشتباهات دانش آموزان را به خوبی تشخیص دهد و ثانیاً با صبر، حوصله و آرامش به روش صحیح، آن اشتباه را برطرف سازد. اگر این کار انجام نشود تمرین خواندن آیات در کلاس کمک چندانی به شناسایی و برطرف شدن ضعف‌های دانش آموزان نمی‌کند.

۲- در صورتی که دانش آموزی در خواندن یک سطر اشتباهات و ضعف زیادی دارد، می‌توان به رفع یکی دو مورد از موارد

مهم و چه بسا ساده آنها (مانند صحیح و دقیق خواندن حرکات کوتاه یا خواندن حرف ساکن با حرکت ماقبل خود در یک بخش و ...) اقدام کرد و موارد دیگر را به نوبت‌های بعد موکول نمود.

به خاطر اهمیت روش صحیح رفع اشکالات روخوانی دانش آموزان، در اینجا به اختصار به آن اشاره می‌کنیم.

روش رفع اشکالات روخوانی

۱- همان طور که قبلاً بیان شد، در صورتی که در خواندن یک دانش آموز اشتباهی پیش آمد هم خودمان صبر می‌کنیم و هم به

دانش آموزان یاد می‌دهیم که بلافاصله اشتباه دانش آموز را تذکر ندهند؛ بلکه فرصت می‌دهیم تا خواندن او به محل وقف یا پایان آیه برسد. آنگاه معمولاً خوب است قبل از اقدام به انجام هر روش دیگری ضمن تشویق دانش آموز نسبت به آنچه صحیح خوانده است، از او بخواهیم یک بار دیگر همان سطر را با آرامش و دقت بیشتر بخواند. بسیار مناسب است به طور ضمنی، نسبت به اشتباهات مهم او تذکراتی را نیز به طور کلی ارائه کنیم. مثلاً بگوییم عزیزم! عجله نکن، با آرامش بخوان، در خواندن حرکات کوتاه دقت کن، اول حرکت را ببین و بعداً آن را بخوان (ببین و بخوان) یا حرف ساکن را همراه با صدای قبل آن در یک بخش بخوان و یا حرفی را که تشدید دارد دوبار بخوان یک بار با صدای قبلش و بار دوم با صدای خودش و ... معمولاً با این گونه تذکرات اگر دانش آموزی در روخوانی قرآن مشکل جدی نداشته باشد بیش از ۹۰ درصد مشکلات او برطرف می‌شود.

۲- پس از انجام اولین گام در رفع اشکالات روخوانی دانش آموزان که می‌تواند عمومی باشد و همیشه انجام شود، سپس

می‌توان با توجه به نوع اشکال دانش آموز، شناختی که از میزان توانایی یا ضعف او داریم و ... با استفاده از یکی از روش‌هایی چون مقایسه غلط و صحیح کلمه با هم و سؤال از دانش آموز که کدام یک صحیح است، نوشتن کلمه یا ترکیب موردنظر روی تخته و اشاره

صحیح^۱ به بخش‌های کلمات و درخواست از دانش‌آموزان که به‌طور دسته‌جمعی با اشاره معلم به بخش‌ها، آن کلمه یا ترکیب را بخش‌بخش بخوانند و سپس دانش‌آموز موردنظر، آن کلمه را بخواند و ... اشکال دانش‌آموز را برطرف کرد. معلمان گرامی می‌توانند برای آشنایی بیشتر و کامل‌تر با روش‌های رفع اشکالات روخوانی دانش‌آموزان به کتاب مبانی و روش آموزش قرآن دوره ابتدایی ویژه مراکز تربیت معلم (کُد ۶۰۱۱) مراجعه کنند.

جلسه دوم

قرائت آیات درس

تعریف: منظور از قرائت آیات، خواندن آنها به‌صورت زیبا و روان و حتی الامکان نزدیک به لحن عربی است.

اهداف

- ۱- تقویت زیبا و روان خوانی قرآن کریم
- ۲- تقویت انگیزه خواندن قرآن کریم
- ۳- ایجاد تنوع و جذابیت در کلاس قرآن
- ۴- آشنایی ضمنی و غیرمستقیم با برخی از نکات تجویدی و زیباخوانی قرآن کریم
- ۵- کسب مهارت تدریجی و عملی زیبا خواندن قرآن کریم.

روش کلی تدریس و ارزشیابی

معمولاً در جلسه دوم هر درس، قرائت زیبای آیات جلسه قبل از طریق یک وسیله صوتی (مانند نوار یا CD) در کلاس پخش می‌شود و دانش‌آموزان ضمن خط بردن از روی آیات قرآن که در کتاب آمده است، در حالی که به قرائت نوار گوش می‌کنند به آنچه در نوار از آنها خواسته شده، عمل می‌کنند.

دو نکته

- ۱- معمولاً خوب است در آغاز هر جلسه از انجام تکلیف انس با قرآن در خانه پرسش شود تا دانش‌آموزان به‌طور مرتب و مستمر نسبت به اهمیت تمرین در خانه و ارزش انس روزانه با قرآن کریم توجه نموده و تشویق شوند. همچنین از آنها نسبت به مطالب جلسه قبل پرسش به عمل آمده و از آموخته‌های ایشان ارزشیابی شده و برای آنها امتیاز یا نمره مناسب در نظر گرفته شود.
- ۲- پرسش آغازین جلسه از دانش‌آموزان در جلسه دوم هر درس، در صورتی که عموماً دانش‌آموزان در روخوانی (نه لزوماً روان خوانی) آیات قرآن مشکل جدی ندارند می‌تواند پس از پخش نوار قرائت آیات به عمل آید. اما اگر تعداد قابل توجهی از دانش‌آموزان هنوز در روخوانی مشکلاتی دارند، بهتر است قبل از پخش نوار، از آیات جلسه قبل پرسش شود و سپس به پخش نوار و تمرین قرائت مبادرت ورزید.

۱- این روش در آغاز مجموعه لوحه آموزش قرآن پایه‌های اول تا سوم ابتدایی، پیش‌گفتار کتاب‌های آموزشی قرآن اول تا سوم ابتدایی چاپ سال ۹۰ و نیز کتاب مبانی و روش آموزش قرآن در دوره ابتدایی - کُد ۶۰۱۱ - به تفصیل آمده است. برای آشنایی بیشتر با این روش و تسلط در انجام آن، مراجعه به یکی از این منابع، کاملاً ضروری است.

خوب است این نکته بسیار مهم را بدانید تا زمانی که دانش‌آموزان به میزان کافی در روخوانی آیات قرآن به مهارت کافی دست نیافته‌اند باید بر روخوانی که مبتنی بر خوب دیدن حروف و حرکات، آرام و شمرده خواندن کلمات و ترکیب‌هاست، تأکید و تمرین شود. البته پس از دست‌یابی به این مهارت می‌توان در جهت روان‌خوانی که یکی از بهترین راه‌های آن، تمرین با نوارهای صوتی قرائت قرآن به‌ویژه قرائت‌هایی به شیوه ترتیل آموزشی است، اقدام کرد. از این رو اگر دانش‌آموزان شما در روخوانی قرآن مشکل جدی ندارند می‌توانید ابتدا قرائت آیات را پخش کنید و سپس از خواندن آیات جلسه قبل، پرسش به عمل آورید.

خواندن برخی از آیات درس همراه با ترجمه آنها

تعریف: در جلسه دوم هر درس، چند آیه از آیات همان درس که از نظر موضوع و مفهوم برای دانش‌آموزان مناسب است انتخاب و ترجمه شده است.

اهداف

- ۱- آشنایی با برخی از آموزه‌های بلند و حکمت‌آمیز قرآن کریم
- ۲- تقویت انگیزه و علاقه به یادگیری قرآن و خواندن مستمر آن
- ۳- ایجاد زمینه برای درک تدریجی معنای واژگان پرکاربرد قرآن کریم
- ۴- کسب توانایی تدریجی برای معنا کردن ترکیب‌ها و عبارات ساده و پرکاربرد قرآن کریم

روش کلی تدریس و ارزشیابی

معلم از تعدادی از دانش‌آموزان می‌خواهد که هر کدام یک سطر از آیات را همراه با ترجمه آن برای کلاس با صدای بلند بخوانند. بدیهی است موضوع رفع اشکالات روخوانی همیشه بر هر امر دیگری مقدم است و در هر فعالیتی اگر دانش‌آموز در خواندن عبارت قرآنی، اشکالی داشت و به روش مناسب مذکور باید اشکال او را برطرف کرد. احتمالاً خواندن عبارات قرآنی این تمرین همراه با ترجمه آنها توسط دانش‌آموزان به میزان یک بار در کلاس کفایت می‌کند، هرچند با تشخیص معلم و وجود وقت، عبارات می‌تواند بیش از یک بار خوانده شود.

کار در کلاس

تعریف: کار در کلاس، مجموعه‌ای از کلمات و عبارات قرآنی است که توسط دانش‌آموزان حتماً در خود کلاس به کمک آموخته‌های عمومی و قبلی ایشان و نیز به کمک ترجمه عبارات قرآنی صفحه قبل ترجمه می‌شود.

اهداف

- ۱- آشنایی با معنای برخی از کلمات پرکاربرد و ساده قرآن کریم
- ۲- تقویت توانایی درک معنای عبارات ساده و پرکاربرد قرآن کریم
- ۳- آشنایی با آموزه‌های بلند و حکمت‌آمیز قرآن کریم
- ۴- تقویت انگیزه و علاقه به یادگیری قرآن کریم و خواندن مستمر آن حتی الامکان با توجه به درک معنای عبارات

روش کلی تدریس و ارزشیابی

- ۱- از دانش‌آموزان می‌خواهیم تمرین اول را ابتدا به صورت فردی انجام داده و معنای لغات را روبه‌روی آنها بنویسند و سپس با هم گروه خود درباره آنچه نوشته‌اند مذاکره کنند.
- ۲- یک یا چند دانش‌آموز هر کدام یک کلمه را همراه با معنا می‌خوانند و در صورت نیاز، خواندن کلمه و معنای آن به روش صحیح، تصحیح می‌شود.
- ۳- تمرین دوم و سپس تمرین سوم به روش فوق توسط دانش‌آموزان ابتدا حل شده و پس از حل برای کلاس خوانده و در صورت نیاز تصحیح می‌شود.

چند تذکر:

- ۱- پس از حل هر تمرین و قبل از حل تمرین بعدی، آن تمرین توسط چند دانش‌آموز برای کلاس خوانده و تصحیح می‌شود.
- ۲- در زمان خواندن کلمات و عبارات قرآنی توسط دانش‌آموزان، به صحیح خواندن آنها و رفع اشکالات روخوانی، توجه کافی به عمل آید. تصور نشود اگر در حل این تمرین، عبارات و برخی کلمات غلط خوانده شود اشکالی ندارد. دانش‌آموزان عملاً باید بیاموزند که هر وقت قرآن می‌خوانند، باید با دقت و صحیح بخوانند.
- ۳- از آنجا که دانش‌آموزان موظف به حفظ ترجمه کلمات و عبارات بخش کار در کلاس نیستند، این موارد را در ارزشیابی پایانی در نظر نگیرید. می‌توانید دانش‌آموزان را که در این زمینه علاقه و توانایی بیشتری از خود نشان می‌دهند، به شیوه مناسب تشویق کنید و برای آنها در ارزشیابی مستمر، نمره و امتیاز خاصی قائل شوید. از آنجا که تمرین‌های کار در کلاس برای دانش‌آموزان جذاب و جالب است، عمدتاً به انجام آنها اشتیاق نشان می‌دهند و به تدریج خودشان در می‌یابند که انجام این گونه تمرینات به چه میزان بر توانایی آنها در فهم تدریجی معنای آیات و عبارات قرآن کریم می‌افزاید.
- ۴- شما می‌توانید با تشخیص خودتان به تدریج وقتی دانش‌آموزان یک آیه یا عبارت قرآنی را از صفحات دیگر کتاب درسی یا قرآن کریم خواندند، از معنای برخی از کلمات، ترکیب‌ها یا عبارات ساده آنها از دانش‌آموزان پرسش کنید و عملاً آنها را نسبت به درک تدریجی معنای آیات قرآن کریم تشویق نمایید.
- ۵- برای حل تمرین‌های کار در کلاس، اطلاعات عمومی و آموخته‌های قبلی دانش‌آموزان کفایت می‌کند. در صورت نیاز می‌توانند برای یافتن ترجمه یک کلمه از ترجمه عبارات قرآنی صفحه قبل این تمرین‌ها نیز استفاده کنند. به احتمال بسیار ضعیف اگر هیچ یک از این مراحل برای دانستن معنای یک کلمه کفایت نکرد، مراجعه به فهرست کلمات معنا شده که در آخر کتاب دانش‌آموزان آمده است، اشکالی ندارد.

جلسه سوم

الف) یک صفحه از قرآن کریم

تعریف: در جلسه سوم هر درس ابتدا یک صفحه دیگر از قرآن کریم برای تمرین روخوانی و روان‌خوانی در نظر گرفته شده است. این صفحه، صفحه بعدی آیاتی است که در جلسه اول آمده است.

اهداف :

- ۱- تقویت خواندن قرآن کریم
- ۲- آشنایی بیشتر با ویژگی‌های نگارش برخی از کلمات قرآنی که به شیوه خاصی در مصحف‌های کامل نوشته می‌شوند (رسم المصحف)
- ۳- تقویت علاقه به خواندن روزانه قرآن کریم
- ۴- شناسایی مشکلات دانش‌آموزان در خواندن قرآن و توانایی رفع آنها

روش کلی تدریس و ارزشیابی

روش تدریس تمرین و ارزشیابی این صفحه نیز مانند همان صفحه قرآنی جلسه اول است.

دو تذکر :

- ۱- همان‌طور که قبلاً گفته شد در آغاز هر جلسه از انجام تکالیف انس با قرآن جلسه قبل و نیز مطالب آموخته شده قبلی، از دانش‌آموزان پرسش می‌شود.
- ۲- برای جلسه سوم، علاوه بر تمرین خواندن یک صفحه از قرآن کریم، یک پیام قرآنی نیز در نظر گرفته شده است. از این رو اگر حدود ۱۰ دقیقه برای پرسش اولیه و نیز حدود ۱۵ دقیقه برای پیام قرآنی در نظر گرفته شود، می‌توان و باید حداقل ۲۵ دقیقه یعنی حدود نیمی از زمان یک جلسه آموزشی را به تدریس و تمرین خواندن این صفحه از قرآن کریم اختصاص داد.

ب) پیام قرآنی

تعریف : پیام قرآنی، معمولاً عبارتی کوتاه، زیبا، پرمعنا و معمولاً مشهور قرآن کریم است که حاوی آموزه‌های عمیق اعتقادی، اخلاقی و تربیتی، اجتماعی و سیاسی و ... می‌باشد.

اهداف

- ۱- آشنایی بیشتر با آموزه‌های حکمت‌آمیز قرآن کریم در قالب عبارات زیبا و کوتاه قرآنی
- ۲- آشنایی با روش‌های اولیه و ساده تدریس در معنای آیات قرآن کریم
- ۳- تقویت قدرت تفکر و تعقل
- ۴- به کارگیری آموزه‌های قرآنی در زندگی عملی
- ۵- حفظ تدریجی و آزاد برخی از عبارات کوتاه، زیبا و عمیق قرآن کریم همراه با معنای آنها
- ۶- تقویت علاقه به یادگیری قرآن کریم و انس هرچه بیشتر با آن

روش کلی تدریس و ارزشیابی

- ۱- ابتدا از یکی دو نفر از دانش‌آموزان می‌خواهیم عبارت پیام قرآنی را همراه با ترجمه آن برای کلاس با صدای بلند و زیبا بخوانند. اگر علاوه بر ترجمه پیام، کلمه‌ای از آن نیز معنا شده بود، آن کلمه نیز همراه با معنا خوانده می‌شود.
- ۲- معلم از دانش‌آموزان می‌خواهد که در گروه‌های خود، با استفاده از تصاویر، اشعار و هرگونه توضیحاتی که در ذیل پیام

قرآنی آمده و نیز با استفاده از اطلاعات و تجارب قبلی خود، با یکدیگر درباره مفهوم پیام گفت‌وگو کنند.

۳- پس از چند دقیقه گفت‌وگو و مذاکره دانش‌آموزان با یکدیگر در گروه، چند گروه از دانش‌آموزان و نیز دانش‌آموز داوطلب که دوست دارند، نظر خود را درباره پیام برای کلاس بیان کنند، ارائه نظر می‌کنند.

چند تذکر:

اول: معلم باید بیشتر وقت فعالیت مربوط به پیام قرآنی را در اختیار گفت‌وگوی دانش‌آموزان در گروه‌های خود و ارائه نظرشان به کلاس اختصاص دهد و فقط در صورت نیاز و تشخیص، توضیحات کوتاهی را در جهت تصحیح و تکمیل نظر آنها ارائه کند و از سخنرانی و بیان مطالب اضافی بپرهیزد.

دوم: روش معمول تدریس پیام‌های قرآنی به گونه‌ای است که بیان شد. معلمان عزیز می‌توانند با مراجعه به کتاب مبانی و روش آموزش قرآن در دوره ابتدایی - کد ۶۰۱۱ - و نیز راهنمای معلم آموزش قرآن پایه سوم ابتدایی با برخی از روش‌ها و توصیه‌های دیگر برای ارائه خلاق پیام‌های قرآنی آشنا شوند.

سوم: تشویق دانش‌آموزان به حفظ پیام‌ها و ترجمه آنها بدون اجبار و تحمیل و به دور از فضای رقابت‌های ناسالم، خوب و مفید است. همچنین معلم می‌تواند در مدت زمان تدریس یک درس از دروس کتاب آموزش قرآن، از دانش‌آموزان بخواهد، هنگام ورود او به کلاس، همراه بلند شدن، پیام قرآنی و ترجمه آن را، همه با هم بخوانند. وقتی چند روز این کار تکرار شود، بیشتر دانش‌آموزان به طور طبیعی، پیام و معنای آن را از حفظ می‌شوند. همچنین معلم می‌تواند به شیوه‌های مناسب و جذاب هر پیام قرآنی را همراه با ترجمه آن، در معرض دید دانش‌آموزان در کلاس قرار دهد.

چهارم: در پایان فعالیت مربوط به پیام، معلم از دانش‌آموزان می‌خواهد تا عبارت پیام قرآنی را از روی آیات درس یافته و آن را بخوانند. این فعالیت موجب دریافت بیشتر ارتباط پیام با متن قرآن کریم می‌شود و دانش‌آموزان عملاً احساس می‌کنند که در قرآن کریم، چه مطالب ارزشمند و حکیمانه‌ای وجود دارد.

ج) داستان قرآنی

تعریف: بیان برخی از داستان‌های قرآن کریم یا بعضی از مطالب مربوط به آموزه‌های قرآنی در قالب داستان که مناسب دانش‌آموزان است.

اهداف

- ۱- آشنایی با برخی از معارف و آموزه‌های قرآن کریم در قالب داستان
- ۲- زمینه‌سازی برای تقویت ایمان کودکان به خدای مهربان
- ۳- آشنایی با پیامبران و اولیای بزرگ الهی و تقویت علاقه و ایمان به ایشان
- ۴- تقویت و پرورش قدرت تعقل، تخیل و بیان مطالب
- ۵- تقویت انگیزه و علاقه به یادگیری قرآن کریم از راه ایجاد فضاهای جذاب و متنوع ارائه آموزه‌های قرآنی

روش کلی و تدریس و ارزشیابی

- ۱- بیان داستان به یکی از شیوه‌های قصه‌گویی به زبان ساده و به اختصار و با استفاده از تصاویر مربوط در کتاب دانش‌آموزان
- ۲- خواندن متن داستان توسط دانش‌آموزان در کلاس، هر دانش‌آموز یکی دو سطر از داستان را از روی کتاب برای کلاس می‌خواند.

دو تذکر :

- ۱- برای آشنایی بیشتر با شیوه‌های قصه‌گویی و اهداف بیان داستان‌های قرآنی، علاوه بر کتاب‌های مربوط می‌توانید به کتاب مبانی و روش آموزش قرآن در دوره ابتدایی - کد ۶۰۱۱ - نیز مراجعه کنید.
- ۲- در بیان داستان‌ها ضمن استفاده کامل از متن کتاب، از طرح مطالب زائد و غیرمستند بپرهیزید. در پایان جلسه، مانند جلسات قبل، معلم دانش‌آموزان را به انجام تکلیف «انس با قرآن در خانه» تشویق کرده و در صورت نیاز، توضیحات لازم را ارائه می‌کند.

جلسه چهارم

الف) خواندن از روی قرآن کامل

تعریف : یکی از فعالیت‌های آموزش قرآن در پایه پنجم و ششم ابتدایی، خواندن از روی قرآن کامل است. مصحف‌های کامل قرآن از دفتر مدرسه به کلاس آورده می‌شود و به روشی که بیان خواهد شد، دانش‌آموزان خواندن قرآن را از روی مصحف‌های کامل تمرین می‌کنند.

اهداف

- ۱- آشنایی با ویژگی‌های ظاهری قرآن کامل مانند اجزاء و سوره‌های آن
- ۲- تقویت و اعتماد به نفس در توانایی خواندن قرآن از روی مصحف‌های کامل
- ۳- تقویت انس و ارتباط بیشتر با قرآن کریم
- ۴- تقویت علاقه و انگیزه به خواندن مستمر و روزانه قرآن کریم
- ۵- تقویت هر چه بیشتر توانایی خواندن عموم آیات قرآن کریم حداقل به صورت آرام و شمرده

روش کلی تدریس و ارزشیابی

در جلسه چهارم هر درس، معلم از دانش‌آموزان می‌خواهد تعدادی مصحف کامل قرآن کریم را از دفتر یا نمازخانه مدرسه به کلاس بیاورند. برای هر میز حداقل یک قرآن لازم است. در صورتی که در مدرسه‌ای مصحف‌های قرآن با رسم الخط آموزشی (کم علامت و ساده) موجود نباشد، می‌توان با کمک مدیر مدرسه نسبت به تهیه این گونه از مصحف‌ها اقدام کرد و در غیر این صورت استفاده از سایر مصحف‌ها یا قرآنی که دانش‌آموزان در این جلسه از خانه یا مدرسه می‌آورند بدون اشکال است. پس توزیع مصحف‌ها به میزان حداقل هر میز یک مصحف به روش زیر این بخش از فعالیت آموزشی، تدریس و تمرین می‌شود. این فعالیت می‌تواند تا حدود سه چهارم زمان این جلسه را به خود اختصاص دهد.

- ۱- معلم یا یکی از دانش‌آموزان یک صفحه از قرآن را، کاملاً به‌طور تصادفی (مانند استخاره کردن) باز کرده و شماره صفحه را به دانش‌آموزان اعلام می‌کنند تا دانش‌آموزان نیز آن صفحه را باز کنند.
- ۲- اینک دانش‌آموزان با یک صفحه از قرآن درست مانند صفحه‌ای از قرآن که در اولین جلسه هر درس آمده است، روبه‌رو هستند. از این‌رو معلم برای آنها توضیح می‌دهد که کاملاً همان روش قبلی، یعنی فردخوانی و برای دوست خود خواندن (خواندن در گروه) و سپس خواندن برای کلاس را انجام دهند. این تمرین تقریباً تا پایان وقت مقرر برای این فعالیت ادامه می‌یابد.

دو نکته

- ۱- اگر دانش‌آموزی در خواندن آیات این صفحه، مشکلات زیادی داشت، لازم نیست همه این مشکلات را در همان جلسه برطرف کرد. او را نسبت به توانایی‌هایش تشویق کنید، برخی از مشکلات مهم و در عین حال ساده او را متذکر شده و برطرف سازید و از بقیه صرف‌نظر نموده تا در جلسات بعدی به تدریج حل شود.
- ۲- با تشخیص خودتان می‌توانید تمرین آیات را تا پایان همان صفحه ادامه دهید یا برای تنوع و هیجان بیشتر پس از خواندن چند سطر اول صفحه به صورت خواندن برای کلاس، از دانش‌آموزان بخواهید، آن صفحه را بسته و صفحه دیگری را باز کند و به همان روش قبلی تمرین کرده و با انتخاب شما برای کلاس بخوانند.

ب) یک نکته از هزاران

تعریف: نکته‌ای جالب، جذاب و چه بسا اعجاز گونه از قرآن کریم که با آیات همان درس مرتبط است.

اهداف

- ۱- ایجاد جذابیت و تنوع در مطالب درس قرآن
- ۲- تقویت انگیزه و علاقه هرچه بیشتر به آشنایی و انس با قرآن کریم
- ۳- آشنایی با ارتباط زیبا و دیرینه ادبیات غنی فارسی با قرآن کریم و اثرپذیری آن از قرآن
- ۴- تقویت علاقه به خواندن مستمر و روزانه قرآن و دستیابی بیشتر به نکات ظریف و جالب آیات

روش کلی تدریس و ارزشیابی

- ۱- از چند دانش‌آموز بخواهید مطلب مربوط به این بخش را برای کلاس بخوانند.
 - ۲- نظر دانش‌آموزان علاقه‌مند و داوطلب را در توضیح بیشتر مطلب برای کلاس، جویا شوید.
- تذکر:** قبل از کلاس مطالب مربوط به این بخش را با دقت بخوانید تا زمان طرح موضوع در کلاس، نسبت به آن اطلاع و تسلط کافی داشته باشید. به ویژه اشعار این قسمت را قبلاً خوب بخوانید تا در نحوه خواندن آنها با مشکلی روبه‌رو نباشید.

یادآوری

پس از هر پنج درس مطالبی تحت عنوان یادآوری در نظر گرفته‌ایم، در کل کتاب ۳ یادآوری داریم یکی پس از درس پنجم، یادآوری ۲ پس از درس دهم و یادآوری ۳ پس از درس چهاردهم. توجه داشته باشید که این یادآوری‌ها در یک جلسه کامل در کلاس و با نظارت آموزگار، توسط دانش‌آموزان انجام می‌شود.

تعریف: همان‌طور که از موضوع مشخص است، این قسمت به عنوان یادآوری مطالبی است که دانش‌آموز در دروس گذشته خوانده است.

اهداف

- ۱- ایجاد تنوع و جذابیت در ارائه آموزه‌های قرآنی
- ۲- تشویق دانش‌آموزان به حفظ پیام‌ها و ترجمه آنها به‌طور غیرمستقیم و بدون اجبار
- ۳- گسترش درک و فهم دانش‌آموزان نسبت به آموزه‌های قرآنی و ارتباط آموزه‌ها با مسائل روزمره زندگی
- ۴- مروری بر قواعد روخوانی قرآن کریم
- ۵- تقویت روخوانی صحیح آیات قرآن کریم
- ۶- کمک به خودارزیابی در دانش‌آموزان

روش کلی تدریس و ارزشیابی

برخی از فعالیت‌های این بخش را هر دانش‌آموز به‌صورت انفرادی انجام می‌دهد و برخی دیگر پس از فعالیت انفرادی در گروه مورد بحث و گفتگو قرار می‌گیرد. در هر دو صورت آموزگار باید پاسخ‌های صحیح را به شیوه‌ای که مناسب می‌داند مورد بررسی قرار دهد.

انس با قرآن در خانه

تعریف: فعالیت و تکلیف دانش‌آموزان در درس قرآن با عنوان «انس با قرآن در خانه» بیان شده است.

اهداف

- ۱- تمرین و ارتقاء مهارت نسبت به آموخته‌های درس قرآن
- ۲- درونی کردن سنت نیکوی خواندن روزانه قرآن کریم به‌ویژه در خانه
- ۳- تقویت علاقه و انگیزه به یادگیری و ارتباط مستمر با قرآن کریم
- ۴- مشارکت والدین در فرایند یادگیری قرآن و تقویت زمینه دست‌یابی به تربیت قرآنی در خانواده

روش کلی تدریس

- ۱- تذکر معلم به انجام تکلیف «انس با قرآن» در خانه در پایان هر جلسه و تشویق دانش‌آموزان به این کار
- ۲- بررسی تکلیف انجام شده و پرسش از مطالب هر جلسه در آغاز جلسه بعد، تشویق دانش‌آموزان موفق و ترغیب سایر دانش‌آموزان به انجام مرتب تکلیف «انس با قرآن در خانه» و یادگیری و تمرین کامل درس قرآن.

قرآن در تابستان

تعریف: صفحاتی از قرآن کریم در ادامه صفحات و سوره‌هایی که در دروس کتاب آمده است برای تمرین مستمر خواندن قرآن و انس روزانه با آن برای تابستان در نظر گرفته شده است.

اهداف

- ۱- تثبیت مهارت‌های کسب شده در خواندن قرآن کریم
- ۲- ایجاد عادت به خواندن روزانه قرآن کریم
- ۳- به‌کارگیری آموخته‌های خود در فهم کلمات، عبارات و آیات ساده و پرکاربرد قرآن کریم

روش کلی تدریس و ارزشیابی

- ۱- به عنوان درس آخر، موضوع و اهمیت آن را با دانش‌آموزان در میان گذارید و از آنها بخواهید هر روز چند سطر از این آیات را بخوانند به نحوی که حداقل هر هفته یک صفحه مربوط به آن هفته خوانده شود.
 - ۲- حتماً برای آنها توضیح دهید که شما می‌توانید با توجه به توانایی خود و آموخته‌هایی که کسب کرده‌اید برخی از کلمات، عبارات و آیات ساده همین صفحات را معنا کنید. سعی کنید هر وقت قرآن می‌خوانید، توانایی‌های خود در فهم قرآن را به کار گیرید. خوب است برای نمونه، در آیات و صفحاتی از بخش قرآن در تابستان، این توانایی‌ها را به آنها نشان دهید؛ تا هم روش کار را بیاموزند و هم بیشتر به توانایی‌های خود در فهم قرآن پی ببرند.
- تذکر:** در صورتی که در طول سال احساس کردید در برخی از جلسات برای فعالیت بیشتر، زمان مناسب در اختیار دارید، می‌توانید از همین صفحات قرآنی مربوط به تابستان استفاده کرده و از دانش‌آموزان بخواهید در کلاس، آن صفحات را بخوانند و برخی کلمات و عبارات ساده آنها را معنا کنند.

رسانه‌ها، وسایل و تجهیزات مورد استفاده در آموزش قرآن

ابزارها و رسانه‌های آموزشی، جزئی از لوازم فرایند یادگیری است. این ابزارها و رسانه‌ها هرچه از تنوع و جذابیت و تناسب بیشتری برخوردار باشند، بر عمق و وسعت یادگیری می‌افزایند. رسانه‌های مورد استفاده در درس قرآن عبارت‌اند از:

بسته آموزشی: بسته آموزشی در پایه ششم شامل مجموعه‌ای به شرح زیر است:

۱- کتاب درسی: کتاب درسی، حلقه اتصال بین برنامه‌ریزان، معلمان، دانش‌آموزان، اولیای آنها و عموم افراد جامعه است به طوری که هیچ رسانه آموزشی دیگری از این نقش و اهمیت برخوردار نیست.

ارکان مهم برنامه درسی مانند رویکرد، اهداف آموزش، سازماندهی محتوا، روش‌های آموزش و شیوه‌های ارزشیابی، در کتاب درسی تجلی می‌یابد.

۲- نوار صوتی آموزشی: یکی از مؤثرترین مهارت‌ها در آموزش هر درس به‌ویژه آموزش زبان، مهارت گوش دادن است؛ بنابراین نوارهای صوتی آموزشی که وسیله‌ای ساده و قابل دسترس برای عموم است، در دستیابی به مهارت قرائت قرآن بسیار مفید و مؤثر است. معلمان محترم با استفاده از ضبط صوت و نوار صوتی آموزشی، در واقع قاری توانایی را به کلاس می‌برند و ضعف‌های موجود را جبران می‌کنند.

دانش‌آموزان با تقلید از الگو گرفتن از قرائت نوار صوتی، به تدریج می‌توانند شبیه قرائت نوار بخوانند و به مهارت‌های قرائت صحیح دست یابند. در نوار صوتی آموزشی عبارات و آیات به صورت کوتاه، بانظم و ترتیب بیشتری نسبت به نوارهای رایج، و با صوتی رسا و تلفظی واضح قرائت شده است. از این رو استفاده از نوار قرائت ویژه این کتاب توصیه می‌شود.

تذکر مهم: در برنامه آموزش قرآن در همه پایه‌های دوره ابتدایی، آموزش روخوانی قرآن بر آموزش قرائت زیبای آیات مقدم است. از این رو در پایه‌های اول تا سوم که علاوه بر کتاب درسی، لوحه‌های آموزشی نیز وجود دارد، تدریس روخوانی از روی لوحه قبل از استماع نوار انجام می‌شود. در پایه‌های چهارم تا ششم نیز همیشه دانش‌آموزان ابتدا آیات قرآنی را از روی کتاب تمرین کرده و می‌خوانند، سپس به نوار یا CD صوتی گوش می‌دهند و سعی می‌کنند شبیه آن بخوانند.

۳- مصحف کامل قرآن: در این پایه نیز مانند پایه پنجم، بخشی از آموزش از روی مصحف کامل قرآن (۳۰ جزئی) انجام می‌شود. این مصحف در عین حال که تمام ویژگی‌های استاندارد مصحف‌های کامل قرآن را داراست از رسم الخط ساده و کم‌کلمات برخوردار است تا از یک سو به خط قرآن کتاب درسی دانش‌آموزان نزدیک باشد و هم دانش‌آموزان نسبت به سایر مصحف‌ها، در خواندن این مصحف شریف با کمترین مشکل و سختی روبه‌رو باشند.

۴- کتاب راهنمای معلم : به منظور ارتقای توانایی معلم و کسب توفیق بیشتر در دست‌یابی به اهداف آموزشی، استفاده از کتاب راهنمای معلم ضروری است. معمولاً هر کتاب راهنمای معلم، از دو بخش اصلی تشکیل می‌شود. در بخش اول، کلیاتی درباره اهداف، محتوای کتاب، روش‌های آموزش و ارزشیابی پیشرفت تحصیلی و در بخش دوم، توضیحات جزئی درباره هر درس ارائه می‌شود. معلم با مطالعه دقیق کتاب راهنما، از یک سو با طرح درس و اهداف خاص هر درس آشنا می‌شود و با بهره‌گیری از شیوه‌های تدریس ارائه شده بر توفیقات خود در دست‌یابی به اهداف آموزشی می‌افزاید و از سوی دیگر با استفاده از توضیحات و دانستنی‌هایی دیگر که مخصوص معلم است، توانایی خود را در پاسخ دادن به پرسش‌های احتمالی دانش‌آموزان، ارتقا می‌بخشد و با اعتماد و اطمینان بیشتری در کلاس حضور می‌یابد. ضمناً این کتاب زمینه خلاقیت و ابتکار بیشتر معلم را نیز فراهم می‌آورد.

۵- نرم افزار دانش آموز : به منظور توسعه و تعمیق آموخته‌های قرآنی دانش‌آموزان برای هریک از کتاب‌های آموزش قرآن دوره ابتدایی و از جمله کتاب پایه ششم نرم‌افزاری تولید شده است که استفاده از آن در خانه توصیه می‌شود.

نقش خانواده در دستیابی به اهداف آموزش قرآن

خانواده و مدرسه از مؤثرترین نهادهای جامعه در تعلیم و تربیت کودکان هستند. هرچه این دو کانون نقش خود را بهتر ایفا کنند و از هماهنگی بیشتری برخوردار باشند، دستیابی به اهداف تعلیم و تربیت با موفقیت بیشتری همراه خواهد بود. بسیار مناسب است در آغاز سال تحصیلی و با کمک مدیریت مدرسه از والدین دانش‌آموزان دعوت کنید تا دربارهٔ دروس به‌ویژه درس قرآن و نقش حمایتی آنها از این درس، گفت‌وگو شود. خانواده دانش‌آموزان به‌ویژه مادران از این امر استقبال می‌کنند. در این جلسه با استفاده از پیش‌گفتار کتاب دانش‌آموزان می‌توانید مطالب زیر را با والدین در میان بگذارید.

- ۱- توصیه به خواندن دقیق پیش‌گفتار کتاب

- ۲- کودکان عزیزمان باید با تشویق‌ها و راهنمایی‌های لازم و به موقع، سادگی یادگیری قرآن را احساس کنند و با کسب موفقیت در این راه، هرچه بیشتر به یادگیری قرآن علاقه‌مند شوند. آنها احترام به قرآن و کوشش در راه آشنایی با آن را از ما می‌آموزند و با مشاهدهٔ اخلاق و رفتار ما درک می‌کنند که همه می‌خواهیم آن‌گونه باشیم که خدا دوست دارد. آنها باید علاقه به قرآن، عمل به دستورات خدا، مهربانی به مردم و اخلاق اسلامی را از رفتار بزرگ‌ترها بیاموزند.

- ۳- از فرزندتان بخواهید آنچه از قرآن در مدرسه آموخته است، برای شما بازگو کند. سوره‌های کوتاه را، از روی کتاب بخواند. خوب است این سوره‌ها، حتی الامکان زیبا و آهنگین خوانده شود. اگر فرزند شما علاقه‌مند است، لوح فشرده‌ای مانند نوار صوتی آموزشی کلاس برای او تهیه کنید تا در یادگیری کامل‌تر و زیباخوانی قرآن توفیق بیشتری به دست آورد.

- ۴- از او بخواهید هر روز، حداقل چند دقیقه آیات و عبارات قرآنی هر درس را از روی کتاب، برای شما به صورت بخش‌بخش یا شمرده بخواند. دقت کنید، شما نباید آیات و عبارات قرآنی را برای او بخوانید تا او به تقلید از شما بخواند. آموزگار نیز عبارات قرآن را برای دانش‌آموزان نمی‌خواند؛ بلکه خود دانش‌آموزان به کمک آنچه در درس قرآن و حتی در سوادآموزی فارسی آموخته‌اند، می‌توانند عبارات قرآن را نیز بخوانند. اگر فرزند شما در خواندن کلمات اشتباهی داشت، از او بخواهید که برگردد و دوباره آن را با دقت بخواند تا خود به اشتباهش پی‌برد و آن را اصلاح کند.

۵- حفظ سوره‌های کتاب الزامی نیست؛ ولی اگر کودک شما به حفظ سوره‌های کتاب علاقه نشان می‌دهد، او را به انجام این کار تشویق کنید. این امر زمینه شرکت او را در مسابقات قرآن مدرسه نیز فراهم می‌کند.

۶- در هر درس یکی از عبارات زیبا، کوتاه و حکمت‌آمیز قرآن به نام پیام قرآنی آمده است. حفظ پیام‌های قرآنی و ترجمه آنها نیز الزامی نیست؛ ولی اگر کودک شما به حفظ این پیام‌ها علاقه مند است، او را به این کار تشویق کنید تا بتواند به تدریج آنها را سرلوحه زندگی خویش قرار دهد. ضمناً حفظ پیام‌ها، او را برای شرکت در مسابقات قرآن مدرسه نیز آماده می‌کند.

۷- غالباً مفهوم هریک از پیام‌ها با مجموعه‌ای از تصاویر توضیح داده شده و از دانش‌آموزان خواسته شده است که درباره مفهوم پیام، موضوع جدیدی را نقاشی کنند یا چند جمله‌ای بنویسند. این امر زمینه خلاقیت آنها را فراهم می‌آورد. نباید از آنها انتظار پاسخ مشخصی را داشت؛ بلکه هر مطلب مناسبی را بیان کنند، می‌تواند به نوعی پاسخ مطلوب باشد؛ از این رو، باید پاسخ را پذیرفت و آنها را تشویق کرد.

۸- از فرزندتان بخواهید داستان‌های کتاب را که برای ایجاد انس و علاقه بیشتر به قرآن و فهم و درک مفاهیم آن است، از روی کتاب برای شما بخواند و به کمک تصاویر برای شما تعریف کند. این کار علاوه بر آموزش قرآن، موجب تقویت مهارت‌های خواندن و گفتن در زبان فارسی نیز می‌شود.

۹- اگر شما با روش‌های آموزش روخوانی قرآن آشنایی دارید، از کتاب درسی پیشی نگیرید و هیچ قاعده‌ای را علاوه بر آنچه در کتاب آمده است، به او نیاموزید. به یاری خداوند، این آموزش در پایه‌های بعد بانظم خاصی پیش رفته و کامل خواهد شد.

۱۰- به یاد داشته باشید هیچ وقت بر کودک خود سخت نگیرید؛ موفقیت‌های او را ارج نهید و با ملاحظت، نرمی، صبر و حوصله به او کمک کنید تا ضعف‌های خود را جبران کند.

۱۱- در پایان کتاب دانش‌آموز، فهرست تعدادی کتاب و لوح فشرده (CD) معرفی شده است. در صورت امکان برخی از آنها را تهیه کنید و در اختیار فرزندتان قرار دهید، تا زمینه‌ساز افزایش مهارت او در خواندن قرآن کریم و انس بیشتر با کتاب خدا باشد.

ارزشیابی مستمر و پایانی پیشرفت تحصیلی درس قرآن در پایه ششم ابتدایی

درس قرآن در پایه‌های ششم ابتدایی به صورت شفاهی و به دو نوع ارزشیابی می‌شود :

الف) ارزشیابی مستمر (ب) ارزشیابی پایانی

الف) ارزشیابی مستمر : نمره ارزشیابی مستمر با توجه به میزان مشارکت دانش آموز در فعالیت‌های یادگیری تعیین می‌شود.

اهم این فعالیت‌ها در درس قرآن، عبارت است از :

- ۱- اعلام آمادگی برای خواندن آیات و عبارات از روی کتاب درسی
 - ۲- مشارکت در کار گروهی به منظور فهم بیشتر (بیان مصادیق پیام‌های قرآنی)
 - ۳- مشارکت در جمع‌خوانی آیات و عبارات قرآنی و همراهی با نوار آموزشی
 - ۴- بیان داستان‌های قرآنی کتاب
 - ۵- میزان توانایی در خواندن آیات و عبارات قرآنی کتاب درسی (در پرسش‌های تدریجی)
 - ۶- انجام فعالیت‌های کار در کلاس
 - ۷- انجام منظم تکلیف انس با قرآن در خانه
 - ۸- خواندن آیات از روی صفحات پایانی هر درس یا از روی قرآن کامل
- تبصره :** بدیهی است اگر دانش‌آموزی در خواندن آیات از روی صفحات پایانی هر درس یا قرآن کامل موفقیت لازم را کسب نکرده است، نباید از او نمره‌ای کسر شود.

۹- انجام فعالیت‌های خارج از کلاس مرتبط با درس قرآن، مانند :

- تهیه نوار آموزشی قرآن یا سایر نوارهای قرآن و استماع آن در خانه؛
 - خواندن قرآن در خانه؛
 - مطالعه کتاب‌های جانبی درباره داستان‌های قرآنی پیام‌های زندگی (پیام قرآنی)
 - حفظ برخی از سوره‌ها، آیات و پیام‌های قرآنی؛
 - تلاوت قرآن با صوت خوش و زیبا؛
 - نقاشی، خوش‌نویسی و انجام سایر کارهای هنری درباره پیام‌های قرآنی، داستان‌ها و ...
 - شرکت در جلسات و مسابقات قرآنی مانند حضور در دارالقرآن‌ها و سایر برنامه‌های مشابه؛
 - جمع‌آوری مطالبی درباره قرآن از مجموعه کتاب‌های درسی دوره ابتدایی؛
 - تولید روزنامه‌های دیواری خاص قرآن با ارائه مطالب مربوط به قرآن در روزنامه‌های دیواری مدرسه؛
 - توانایی دانش‌آموزان در معناکردن عبارات قرآنی؛
- بدیهی است آموزگار می‌تواند در چارچوب برنامه آموزش قرآن و مناسب با اصول، محتوا و روش‌های آن، دانش‌آموزان را به هر فعالیت مناسب دیگری نیز ترغیب و تشویق کند.

ب) ارزشیابی پایانی : ارزشیابی پایانی از دانش آموزان پایه ششم ابتدایی در پایان هر نیم سال به صورت شفاهی به شرح زیر

انجام می شود :

ردیف	مواد ارزشیابی	میزان ارزشیابی	نمره	سطح انتظار
۱	روخوانی آیات جلسه اول دروس	حدود چهار سطر	۹	خواندن به صورت معمولی و روان
۲	روخوانی آیات جلسه سوم دروس	حدود چهار سطر	۹	خواندن به صورت شمرده و آرام
۳	پیام قرآنی	دو پیام	۲	پس از روخوانی پیام قرآنی و ترجمه آن از روی کتاب، بتواند با استفاده از تصاویر کتاب یا بدون آن، مفهوم پیام را به زبان خود توضیح دهد یا نمونه و مصداقی از آن را بیان کند.
	جمع		۲۰	

تبصره : هر دانش آموز می تواند با توجه به هریک از موارد زیر و در مجموع حداکثر ۲ نمره تشویقی کسب کند :

- ۱- قرائت آیات، تقریباً شبیه نوار آموزشی
- ۲- روان خوانی حدود نیم صفحه از مصحف کامل
- ۳- حفظ یک صفحه (یا به میزان یک صفحه از آیات مختلف) از صفحات قرآنی کتاب درسی
- ۴- حفظ حداقل چهار پیام قرآنی از پیام هایی که در هر نیم سال تدریس شده است.

شیوه کسر نمره در ارزشیابی پایانی

الف) روخوانی

۱- **کسر نمره به علت غلط خواندن :** به ازای هر کلمه غلط خوانده شده، نیم (۵/۰) نمره کسر می شود. در صورت تصحیح

غلط توسط دانش آموز - با تذکر یا بدون تذکر معلم - نمره ای کسر نمی شود.

۲- **کسر نمره از نظر کیفیت و سرعت خواندن :** در صورتی که دانش آموز نمی تواند آیات و عبارات قرآنی کتاب درسی را مطابق

سطح انتظار بخواند و یا مکث و برگشت های زیاد دارد، با توجه به میزان نقص، علاوه بر غلط های اعرابی، حداکثر دو نمره کسر می شود.

ب) **پیام قرآنی :** اگر دانش آموز پس از خواندن متن و ترجمه پیام از روی کتاب، نتواند درباره آن توضیح دهد یا مصداقی را بیان کند و یا

توضیح ارائه شده خیلی از مفهوم پیام دور باشد، نمره آن پیام را (هر پیام یک نمره) کسر نمی کند و یا به میزان نقص، از نمره آن پیام کسر می شود.

تذکر : در ارزشیابی همیشه به نکات زیر توجه داشته باشید :

۱- ارزشیابی نباید موجب تضعیف علاقه دانش آموز به درس قرآن شود. از این رو، باید از سخت گیری های بی جا پرهیز کرد یا به نحوی

ارزشیابی را انجام داد که دانش آموزان، آن را جزئی از فرایند یادگیری احساس کنند تا محیط اضطراب آور همراه با فشار روانی ایجاد نشود.

۲- مهارت روخوانی قرآن، به تدریج کسب می شود، از این رو، نباید انتظار داشت که همه یا بیشتر دانش آموزان مهارت

روخوانی آیات یک درس را در زمان تدریس به طور کامل کسب کنند. هر دانش آموز با توجه به استعداد خود، این مهارت را به تدریج

در دروس بعدی به دست می آورد.

۳- با توجه به اصل تفاوت های فردی بهتر است از دانش آموزان ضعیف تر از قسمت های ساده کتاب پرسش کرد.

۴- فرصت رفع اشکال را برای دانش آموزان فراهم آورید تا بتوانند اشتباه خود را تصحیح کنند. برای مثال، تذکر برای برگشت

و صحیح خواندن، در صورتی که موجب اضطراب بیشتر دانش آموزان نشود، مناسب و مفید است.

۵- از بخش های داستان، بیشتر بدانیم و کار در کلاس ارزشیابی پایانی به عمل نمی آید.

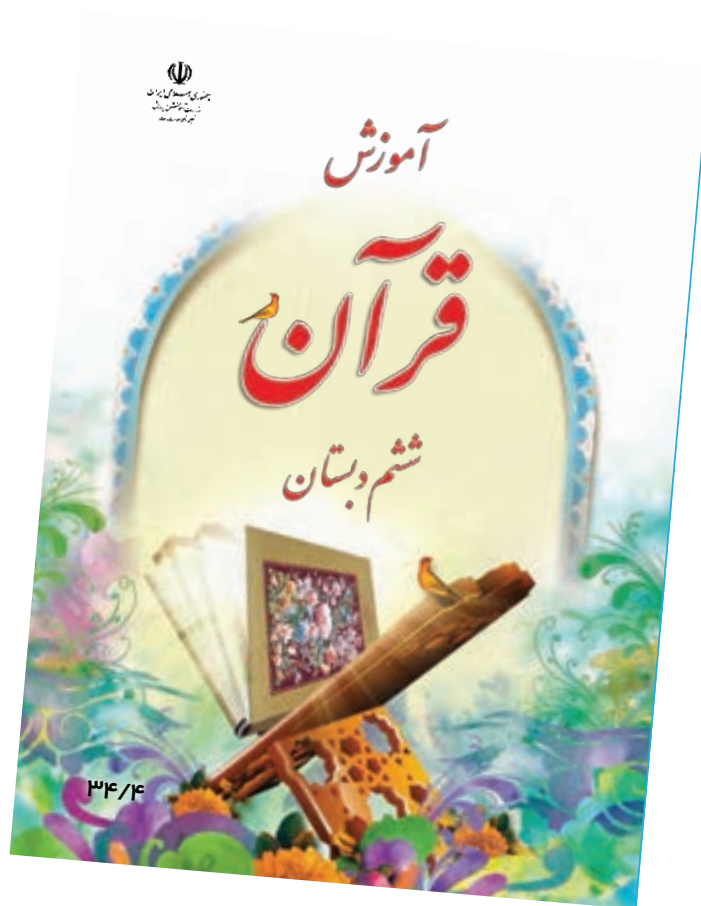
بخش دوم

روش تدریس هر درس

همکار گرامی!

برای رعایت اختصار، روش تدریس درس اول و دوم به صورت کامل آورده شده است. روش تدریس سایر دروس دقیقاً مانند درس دوم است، به همین جهت در بیان روش تدریس دروس دوم به بعد فقط به مطالبی که مختص همان درس است، بسنده می شود. از این رو با تأکید بر مطالعه دقیق کلیات روش تدریس در بخش اول، مطالعه روش تدریس درس دوم و نکات اختصاصی هر درس، ضروری است.

درس اول

اهداف درس

- ۱- یادآوری برخی قواعد مهم روخوانی قرآن کریم مانند علامت مد و علامت‌های وقف
- ۲- تقویت مهارت خواندن قرآن به‌ویژه عبارات دارای حروف ناخوانا
- ۳- آشنایی با برخی از آیات قرآن کریم و ترجمه آنها درباره اهمیت نماز
- ۴- آشنایی با معنای برخی از کلمات ساده و پرکاربرد قرآن کریم
- ۵- تقویت توانایی درک معنای برخی از عبارات ساده قرآن کریم
- ۶- یادآوری ویژگی‌های مهم رسم الخط قرآن کریم
- ۷- تقویت خواندن قرآن از روی مصحف کامل
- ۸- آشنایی با پیام قرآنی درباره نماز

روش کلی تدریس و ارزشیابی

این درس، طی چهار جلسه، تدریس، تمرین و پرسش می‌شود.

جلسه اول

- ۱- یادآوری خواندن صحیح عبارات قرآنی دارای حروف ناخوانا. این بخش شامل سه تمرین است. از دانش‌آموزان بخواهید در گروه‌های خود هر تمرین را با توجه به نوع حرف ناخوانای آن ابتدا برای خود و سپس برای دوست هم‌گروه خود بخوانند.
- ۲- خواندن عبارات هر تمرین توسط برخی از دانش‌آموزان با انتخاب معلم برای کلاس

دو نکته

الف) اشتباهات احتمالی دانش‌آموزان را به همان روشی که در بخش کلیات توضیح داده شد، با دقت شناسایی کرده و به روش صحیح برطرف کنید.

ب) برای توجه بیشتر به قواعد یادآوری شده و تثبیت یادگیری آنها می‌توانید وقتی دانش‌آموزی عبارتی را خواند از او بپرسید می‌توانی بگویی در این عبارت چه حرفی را نخواندی؟ در صورت پاسخ صحیح، ضمن تشویق او، آن پاسخ را تأکید کنید و خطاب به کلاس بگویید: خوب، بچه‌های خوبم همان‌طور که دیدید حروف زیر همزه را نمی‌خوانیم. این حروف که زیر همزه می‌آیند و گاهی به آنها کرسی همزه می‌گویند، هیچ‌وقت خوانده نمی‌شوند. فقط همزه روی آنها را می‌خوانیم؛ و یا نمونه‌های دیگری از حروف ناخوانا.

۳- علامت مدّ (~) در تمرین سوم یادآوری شده است. می‌توانید قبل از انجام این تمرین برای دانش‌آموزان بیان کنید که هرکجا این علامت روی صداهای کشیده آمد، آن صدا را کمی بیش از حد معمول کشیده می‌خوانیم. آن‌گاه از آنها بخواهید مانند سایر عبارات ابتدا در گروه و سپس عبارات را با انتخاب شما برای کلاس با صدای بلند بخوانند.

۴- در تمرین چهارم علائم وقف و نیز اتصال کلمات به یکدیگر یادآوری شده است. توجه دادن دانش‌آموزان به علائم وقف و وقف کردن هنگام مشاهده این علائم بسیار مهم است.

رعایت وقف حداقل دو فایده مهم دارد :

الف) کوتاه شدن عبارات که موجب خواندن راحت‌تر و صحیح‌تر آنها می‌شود.

ب) تثبیت یادگیری چگونگی وقف صحیح در پایان عبارات، در شکل‌های مختلف وقف.

در این تمرین آیه آخر سوره مُرَّمِل آمده است. این آیه نسبتاً طولانی را ابتدا دانش‌آموزان به صورت فردی و سپس

برای دوست هم‌گروه خود خوانده و تمرین می‌کنند (خواندن در گروه). ضمناً از آنها بخواهید که در همین مرحله اتصالات بین کلمات را با فلش نشان دهند و فلش‌ها را در کتاب خود رسم کنند. آن‌گاه با انتخاب معلم هر دانش‌آموز قسمتی از این آیه را تا علامت وقف می‌خواند و بقیه آیه را تا علامت وقف بعدی دانش‌آموز دیگری ادامه می‌دهد. در صورت وجود وقت می‌توانید از دانش‌آموزان بخواهید به همین صورت حداقل دوبار آیه را در کلاس به صورت فردی با صدای بلند برای سایر دانش‌آموزان بخوانند.

نکته

ممکن است برخی از دانش‌آموزان درباره تفاوت علائم وقف با یکدیگر از شما پرسش کنند. در پاسخ بگویید این‌ها نیز مثل ویرگول (،) یا نقطه ویرگول (؛) و یا نقطه (.) هستند و ما می‌توانیم و خوب است هرکجا این علائم آمد در همان‌جا وقف کنیم. ضمناً خوب است خود شما با تفاوت این علائم به شرح زیر آشنا باشید.

ج) وقف و وصل هر دو خوب و ممکن است.

ز) وقف و وصل هر دو ممکن است ولی وصل بهتر است.

ط) تأکید می‌شود که وقف کنید چون موضوع مورد بحث تمام است.

م) علامت وقف لازم. وصل به عبارت بعد صحیح نیست؛ یعنی حتماً باید وقف شود.

همان‌طور که ملاحظه می‌کنید آنچه در این مرحله برای دانش‌آموزان مناسب و صحیح است و وجه مشترک همه این علائم است، همان وقف کردن است. از این‌رو همیشه به دانش‌آموزان تذکر می‌دهیم که هنگام دیدن این علائم، وقف کنند.

در پایان جلسه، دانش‌آموزان را به انجام تکلیف «انس با قرآن در خانه» تشویق کرده و در صورت نیاز توضیحات لازم را ارائه کنید.

این کلمات را بخواند و آنها را با هم مقایسه کند.

الکتاب	الکتاب
القبيلة	القبيلة
الکافرین	الکافرین
ارثک	ارثک
ظننا	ظننا
نربنا	نربنا
الضلالت	الضلالت
الخبیرا	الخبیرا
یح	یح
لنفسم	لنفسم

تفاوتها: به شکل هر گروه خود، کلمات بالا را در مصحفی بعد پیدا کند و آنها را با هم مقایسه کند.

جلسه سوم

- ۱- پرسش از مطالب جلسه قبل و انجام تکلیف انس با قرآن در خانه
- ۲- خواندن کلمات جدول توسط دانش آموزان در گروه‌های خود و مقایسه هر دو کلمه‌ای که در یک ردیف آمده است. قابل ذکر است که ستون اول شکل نگارش کلمات در مصحف کامل (رسم المصحف) و ستون دوم شکل نگارش کلمات در غیر مصحف کامل (رسم الاملاء) است.
- پس از کار گروهی، یا انتخاب معلم هر دانش آموز به صورت انفرادی دو کلمه یک سطر را برای کلاس بلند می‌خواند و آن دو را باهم مقایسه کرده و تفاوتشان را بیان می‌کند. هدف از این جدول آن است تا دانش آموزان آماده شوند صفحات قرآن کامل را نیز حتی الامکان بدون اشکال یا با اشکال کمتر بخوانند. در هر مورد توضیح مختصری را ضروری تشخیص دادید، بیان کنید.
- ۴- انجام فعالیت مربوط به جدول مقایسه‌ای کلمات در گروه‌های دانش آموزی.
- ۵- تمرین خواندن صفحه ۹۵ قرآن کامل که در کتاب درسی آمده است. این تمرین با رعایت کامل روشی که در بخش کلیات مربوط به جلسه اول درس آمد، تدریس تمرین و پرسش می‌شود.
- ۶- تذکرات لازم درباره انجام تکلیف انس با قرآن در خانه

جلسه چهارم

پایه نهم

اِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَّزْمُورًا

حالت اولیه تکلیف تصویر با موضوع خود در باره این آیه است. هر از من نگاه به تعداد نماز و وقت آن فکر کنید.

از نمازخانه یا دفتر مدرسه به تعداد کافی قرآن به کلاس بیاورید. هر من حداقل یک قرآن داشته باشد. با راهنمایی آموزگار بصورت تصادفی قرآن را باز کند.

حسین دانش آموزان هر من. آیه آن دو صفحه را برای یک دیگر می خواند. آن که هر دانش آموز صد بار یک سطر را با صدای بلند می خواند.

وقت نماز

وَسَبَّحْتَ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا

و از صدبار سبوح را در هر روز در هر دو طرف نماز می خواند.

وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبَّحْتَ وَأَطْرَافَ الشَّهْرِ

و از صدبار سبوح را در هر دو طرف ماه می خواند.

لَعَلَّكَ تَرْجَحُ

تا جایی که برتری داشته باشی.

حالت اولیه تکلیف تصویر با موضوع خود در باره این آیه است.

جلسه چهارم

پایه نهم

اِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَّزْمُورًا

حالت اولیه تکلیف تصویر با موضوع خود در باره این آیه است. هر از من نگاه به تعداد نماز و وقت آن فکر کنید.

حالت اولیه تکلیف تصویر با موضوع خود در باره این آیه است.

جلسه چهارم

- ۱- پرسش از مطالب جلسه قبل.
- ۲- خواندن متن پیام قرآنی همراه با ترجمه آن توسط دو یا ۳ نفر از دانش آموزان به صورت انفرادی برای کلاس.
- ۳- گفت و گوی دانش آموزان در گروه های خود درباره تصاویر پیام قرآنی.
- ۴- ارائه نظر دانش آموزان به کلاس.
- ۵- انجام فعالیت دوم و یافتن کلمه «صَلْوَة» در آیه ۱۰۳ سوره نساء و مشخص کردن تعداد آن.
- ۶- آوردن قرآن کامل از دفتر یا نمازخانه مدرسه به کلاس و انجام این تمرین به روشی که در بخش کلیات توضیح داده شد. ضمناً در صورت امکان می توان این فعالیت را در نمازخانه مدرسه نیز انجام داد.
- ۷- انجام فعالیت «یک نکته از هزاران» که درباره وقت نماز است به روش مذکور در بخش کلیات.
- ۸- یادآوری انجام تکلیف انس با قرآن در خانه.

درس دوم

اهداف درس

- ۱- توانایی خواندن آیات ۱ تا ۱۵ سوره فتح
- ۲- تقویت علاقه به شنیدن و زیباخواندن آیات درس
- ۳- توانایی خواندن و معناکردن برخی از کلمات ساده و پرکاربرد قرآن کریم
- ۴- آشنایی با پیام قرآنی درباره فتح و پیروزی
- ۵- تقویت توانایی و علاقه به خواندن قرآن از روی مصحف کامل
- ۶- آشنایی با نام برخی از عملیات دفاع مقدس که از قرآن برگرفته بود.

روش کلی تدریس و ارزشیابی

این درس، طی چهار جلسه تدریس، تمرین و ارزشیابی می‌شود.

جلسه اول

۱- خواندن آیات

الف) خواندن در گروه: از دانش‌آموزان بخواهید آیات ۱ تا ۹ سوره فتح را، ابتدا به صورت انفرادی پیش‌خوانی کنند و سپس برای دوست هم‌گروه خود بخوانند.

ب) خواندن برای کلاس: با انتخاب معلم، هر دانش‌آموز حدود یک سطر از آیات را برای کلاس می‌خواند.

دو نکته:

– سعی شود در هر جلسه هر یک از دانش‌آموزان، حداقل یک سطر از آیات درس را بخوانند.

– مهم‌ترین امر در این مرحله، تشخیص و رفع اشکالات روخوانی دانش‌آموزان است. معلم از قبل باید آمادگی و توانایی لازم را برای این امر کسب کرده باشد.

۲- انس با قرآن در خانه: تذکر به دانش‌آموزان برای انجام تکلیف انس با قرآن در خانه.

جلسه دوم

- ۱- پرسش از آموخته‌های دانش‌آموزان از جلسه قبل
 - ۲- **تمرین با نوار (لوح فشرده):** دانش‌آموزان، قرائت آیات جلسه اول را گوش می‌کنند و با نشان دادن خط، همراه با آن می‌خوانند.
 - ۳- **خواندن عبارات قرآنی آیات ۷ تا ۹ سورة فتح:** تعدادی از دانش‌آموزان هر کدام یک سطر از عبارات قرآنی این بخش را می‌خوانند. این عبارات ترجمه شده است تا دانش‌آموزان ضمن آشنایی با مفاهیم اولیه برخی از آیات قرآن کریم، برای انجام فعالیت «کار در کلاس» آماده شوند.
 - ۴- **کار در کلاس:** همان‌طور که در کلیات نیز آمده است، این بخش به منظور فراهم آوردن زمینه درک و فهم تدریجی عبارات ساده و کوتاه قرآن در نظر گرفته شده و به روش یادگیری مشارکتی و به صورت گروهی توسط دانش‌آموزان انجام می‌شود. ابتدا هریک از آنان هر تمرین را در کتاب خود انجام می‌دهند، سپس آموزگار پاسخ هر سطر را از یک گروه می‌پرسد، چنانچه پاسخ صحیح نبود، گروه دیگر جواب می‌دهد تا به‌طور غیرمستقیم دانش‌آموزان به نادرستی پاسخ قبلی خود پی ببرند.
- نکته:** خوب است قبل از انجام فعالیت کار در کلاس از دانش‌آموزان بخواهید:
- با توجه به اطلاعات قبلی خود به تمرین‌ها پاسخ دهند (استفاده از کلمات هم خانواده، هم معنی در فارسی و ...)
 - با توجه به معنای آیات صفحه قبل تمرین‌ها را انجام دهند.
 - چنانچه در انجام تمرین دچار اشکال شدند به لغت‌نامه پایان کتاب مراجعه کنند.
- تذکر:** انجام تمرین‌های «کار در کلاس» الزامی است، ولی همان‌طور که قبلاً نیز بیان شد، فراگیری مطالب این بخش توسط دانش‌آموزان می‌تواند به‌عنوان فعالیت‌های آزاد خارج از کلاس در ارزشیابی مستمر دانش‌آموزان منظور شود. عدم یادگیری آنها نباید در ارزشیابی مستمر یا پایانی منجر به کسر نمره‌ای از دانش‌آموزان گردد.
- ۵- **انس با قرآن در خانه:** انجام تکلیف انس با قرآن را به دانش‌آموزان یادآوری کنید. پاسخ صحیح این تکلیف عبارت ۶ از صفحه ۱۱ می‌باشد.

پیام قرآنی

إِنَّا فَتَنَّا لَكَ فَتَنًا شَدِيدًا
لِيَبْلُوَ إِسْلَامَكَ أَتَمَّتْ لَكُمُ الْبَيْتَاتُ لَدَى
الْحَرَامِ يَوْمَ إِذْ تُبْعَثُونَ
سورة فتح

با توجه به تصویر برای بررسی و بیان حدیثی که در حدیث صحیح آمده است و ترجمه آن را در جای مناسب بنویسید.

تفسیر: این پیام قرآنی را در آیه‌های ۱ تا ۱۵ از سوره فتح با توجه به تصویر و حدیثی که در حدیث صحیح آمده است و ترجمه آن را در جای مناسب بنویسید.

این حدیث را در آیه‌های ۱ تا ۱۵ از سوره فتح با توجه به تصویر و حدیثی که در حدیث صحیح آمده است و ترجمه آن را در جای مناسب بنویسید.

پیام قرآنی

إِن لَّدُنَّا لِبَاطِنِكُمْ إِذَا لُمْتُمُوهُمْ
فَمَنْ لَّكُم مِّنْ دُونِهِمْ إِذَا لُمْتُمُوهُمْ
عَلَيْهِمْ فَتَسْتَبِشِرُونَ أَجْرًا عَظِيمًا
مِنَ الْأَعْرَابِ مَغْلَبَةً أَمْوَالًا
وَأَهْلُونَ فَاسْتَعِيرُوا بِقَوْلِهِمْ
بِأَيْسَرِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ
فَلَمَنْ يَمِيتُكُمْ لَكُمْ مِنَ اللَّهِ
شَيْءٌ إِنْ أَرَادَ بِكُمْ شَرًّا
أَوْ آيَاتٍ لَّكُمْ نِعْمًا أَلَيْسَ
بِاللَّهِ بِعَلِيمٍ
بَلْ طَنَدْتُمْ أَن لَّيْسَ
بِالْمُرْسَلِينَ إِلَّا أَعْلَامُهُمْ
أَبَدًا وَرُؤْيُكُمْ فِي قُلُوبِكُمْ
وَظَنَنْتُمْ ظَنًّا سُوًّا وَكُنْتُمْ
قَوْمًا بَاطِلِينَ
وَاللَّهُ وَرَسُولُهُ
وَأَنَا أَعْلَمُ بِالْكَبِيرِ
السَّمُوتِ وَالْأَرْضِ يُعِيرُ لِمَنْ
يَشَاءُ مِمَّنْ يَشَاءُ
وَسَكَانِ اللَّهِ عَذَابٌ رَّحِيمٌ
إِن تَطَّلِعُوا عَلَى غُزُوهَا
فَرُونَا أَتَقْبَلُوكُمْ مُّجِدِينَ
أَنْ يَنْزِلُوا عَلَيْكُمْ اللَّهُ
أَنْ يَنْزِلُوا عَلَيْكُمْ فَلَئِنْ
قَسَيْتُمْ لِي كُفُورًا لَّيَكُونَنَّ
لَكُمْ آيَاتٍ لَّا تَنْفَكُونَ إِلَّا
بِإِذْنِ اللَّهِ

جلسه سوم

- ۱- ارزشیابی آموخته‌های دانش‌آموزان از مطالب جلسه قبل شامل روخوانی آیات و عبارات، تکلیف انس با قرآن در خانه و ...
- ۲- خواندن آیات ۱۰ تا ۱۵ سوره فتح: این آیات هم مانند جلسه اول طی دو مرحله زیر تدریس و تمرین می‌شود.
 - (الف) خواندن در گروه (پیش‌خوانی فردی و خواندن فرد برای دوستان خود در گروه)
 - (ب) خواندن برای کلاس با انتخاب آموزگار
- ۳- پیام قرآنی
 - (الف) خواندن عبارت پیام قرآنی و ترجمه آن توسط چند دانش‌آموز
 - (ب) گفت‌وگوی دانش‌آموزان با دوستان هم‌گروه خود درباره مفهوم پیام (فتح و پیروزی) با استفاده از تصاویر
 - (پ) ارائه نظر دانش‌آموزان درباره مفهوم و مصادیق این پیام در جامعه و یا در زندگی خود، برای کلاس
 - (ت) یافتن این پیام قرآنی در آیات درس و نوشتن شماره آیه در قسمت آدرس آیه، زیر پیام قرآنی. (سوره فتح آیه ۱)
- ۴- یادآوری انجام تکلیف انس با قرآن در خانه

با راهنمایی آموزگار خود پس از آزمون قرآن کریم از دفتر مدرسه آن را بصورت تصادفی باز کنید و از روی آن بخوانید.

حتی یک جگه و صبیح خاک

مجموعه با نبرنگ و صحنه دستنشان انقلاب اسلامی با مهدی قرآنی خود در ۲۹ بهمن ۱۳۵۹ به ایران حمله کرد. این جنگ تصادفی ۵ سال به طول انجامید. در این صحنه برنده گل جان و گدایان بیش از ۱۰۰۰ شهیدان بی گناه را علیه دشمن مجازات، برافروزی و اعتراف کردند. در چند سده‌ای اخیر، این تنها جنگی بود که دشمن نتوانست حتی یک جگه و صبیح از خاک ایران عزیزان را به جنگ آورد.

در صحنه‌ای تلخ و غمناک، نام شهیدان زنده، برگرفته از آیه‌ت قرآن با نام و نامی از سوره های قرآن کریم بود.

ردیف	نام	تاریخ	تعداد
۱	سورۃ	۳۳	۳۳
۲	سورۃ	۳۳	۳۳
۳	سورۃ	۳۳	۳۳
۴	سورۃ	۳۳	۳۳
۵	سورۃ	۳۳	۳۳
۶	سورۃ	۳۳	۳۳
۷	سورۃ	۳۳	۳۳
۸	سورۃ	۳۳	۳۳
۹	سورۃ	۳۳	۳۳
۱۰	سورۃ	۳۳	۳۳

در ادامه آیه‌ت مؤسسه از آیه ۱۱۹ تا ۱۲۹ سوره های قرآن از روی قرآنی که در خانه دارید بخوان.

جلسه چهارم

- ۱- ارزشیابی آموخته‌های دانش‌آموزان از جلسه قبل
 - ۲- خواندن از روی قرآن کامل : این تمرین طی مراحل زیر انجام می‌شود :
 - آوردن قرآن کامل به کلاس، به طوری که هر میز حداقل یک جلد قرآن در اختیار داشته باشد.
 - باز کردن یک صفحه از قرآن کریم به طور تصادفی
 - پیش‌خوانی فردی و در گروه خواندن
 - خواندن برای کلاس، تشویق آموزگار نسبت به موفقیت‌های کسب شده و رفع اشکالات روخوانی به روش صحیح
 - ۳- یک نکته از هزاران : موضوع این درس «حتی یک وجب خاک» درباره حماسه دفاع مقدس و نام عملیات که برگرفته از سوره‌های قرآن کریم است.
 - ۴- یادآوری تکلیف انس با قرآن در خانه
- تذکر:** رسانه و وسایل کمک آموزشی مورد استفاده در این درس معرفی شود.

درس سوم

اهداف درس

- ۱- توانایی خواندن آیه ۲۹ سورة فتح و آیات ۱ تا ۱۱ سورة حجرات
- ۲- تقویت علاقه به شنیدن و زیباخواندن آیات درس
- ۳- توانایی خواندن و معناکردن برخی از کلمات ساده و پرکاربرد قرآن کریم
- ۴- آشنایی با پیام قرآنی درباره فتح و پیروزی
- ۵- تقویت توانایی و علاقه به خواندن قرآن از روی مصحف کامل
- ۶- آشنایی با مفهوم مؤمنان برادر یکدیگرند.

روش کلی تدریس و ارزشیابی

این درس، طی چهار جلسه تدریس، تمرین و ارزشیابی می شود.

جلسه اول

۱- خواندن آیات

الف) خواندن در گروه: از دانش آموزان بخوانید آیه ۲۹ سورة فتح و آیات ۱ تا ۴ سورة حجرات را، ابتدا به صورت انفرادی

پیش خوانی کنند و سپس برای دوست هم گروه خود بخوانند.

ب) خواندن برای کلاس: با انتخاب معلم، هر دانش آموز

حدود یک سطر از آیات را برای کلاس می خواند.

نکته: در آیه ۱۱ سورة حجرات، ترکیب «بِئْسَ الْأِسْمُ» آمده

است. این ترکیب به صورت «بِئْسَ لِسْمُ» خوانده می شود.

هرچند بیان دلیل خواندن این کلمه به صورت مذکور برای

دانش آموزان ضرورت ندارد، اما خوب است معلمان عزیز بدانند از

آن جا که همزه «اسم» همزه وصل و این همزه در وسط یک ترکیب

خوانده نمی شود نمی توانیم این ترکیب را به صورت «بِئْسَ الْأِسْمُ»

بخوانیم از این رو به صورتی که در بالا آمده، خوانده می شود.

قابل ذکر است این امر از قاعده کلی قرار گرفتن دو حرف

ساکن در کنار یکدیگر (التقاء ساکینین) پیروی می کند که چون امکان

خواندن آن دو باهم وجود ندارد، اولین حرف معمولاً کسره می گیرد؛

مانند قَالَتْ الْأَعْرَابُ = قَالَتْ الْأَعْرَابُ

در ترکیب مورد بحث نیز «ل» ساکن و «ا» نیز ناخوانا و همزه

وصل است. از این رو «ل» با کسره (له) خوانده می شود.

۲- انس با قرآن در خانه: تذکر به دانش آموزان برای

انجام تکلیف انس با قرآن در خانه

جلسه دوم

۱- پرسش از آموخته‌های دانش‌آموزان از جلسه قبل

۲- تمرین با نوار (لوح فشرده): دانش‌آموزان، قرائت آیات جلسه اول را گوش می‌کنند و با نشان دادن خط، همراه با آن

می‌خوانند.

۳- خواندن عبارات قرآنی آیه ۲۹ سوره فتح و آیات ۱ تا ۴ سوره حجرات: تعدادی از دانش‌آموزان هر کدام یک سطر از

عبارات قرآنی این بخش را می‌خوانند. این عبارات ترجمه شده است تا دانش‌آموزان ضمن آشنایی با مفاهیم اولیه برخی از آیات قرآن کریم، برای انجام فعالیت «کار در کلاس» آماده شوند.

۴- کار در کلاس: همان‌طور که در کلیات نیز آمده است، این بخش به منظور فراهم آوردن زمینه درک و فهم تدریجی عبارات

ساده و کوتاه قرآن در نظر گرفته شده و به روش یادگیری مشارکتی و به صورت گروهی توسط دانش‌آموزان انجام می‌شود. ابتدا هر یک از آنان هر تمرین را در کتاب خود انجام می‌دهند، سپس آموزگار پاسخ هر سطر را از یک گروه می‌پرسد، چنانچه پاسخ صحیح نبود، گروه دیگر جواب می‌دهد تا به‌طور غیرمستقیم دانش‌آموزان به نادرستی پاسخ قبلی خود پی ببرند.

۵- انس با قرآن در خانه: انجام تکلیف انس با قرآن را به دانش‌آموزان یادآوری کنید. پاسخ صحیح این تکلیف عبارت ۶

از صفحه ۱۱ می‌باشد.

جلسه سوم

- ۱- ارزشیابی آموخته‌های دانش‌آموزان از مطالب جلسه قبل شامل روخوانی آیات و عبارات، تکلیف انس با قرآن در خانه و ...
- ۲- خواندن آیات ۵ تا ۱۱ سوره حجرات
- ۳- پیام قرآنی
- ۴- یادآوری انجام تکلیف انس با قرآن در خانه

جلسه چهارم

- ۱- ارزشیابی آموخته‌های دانش‌آموزان از جلسه قبل
- ۲- خواندن از روی قرآن کامل
- ۳- یک نکته از هزاران : موضوع این درس «حتی یک وجب خاک» دربارهٔ حماسهٔ دفاع مقدس و نام عملیات که برگرفته از سوره‌های قرآن کریم است.
- ۴- یادآوری تکلیف انس با قرآن در خانه

درس چهارم

اهداف درس

- ۱- توانایی خواندن آیات ۱۲ تا ۱۸ سوره حجرات و آیات ۱ تا ۱۵ سوره قاف
- ۲- تقویت علاقه به شنیدن و زیباخواندن آیات درس
- ۳- توانایی خواندن و معناکردن برخی از کلمات ساده و پرکاربرد قرآن کریم
- ۴- آشنایی با پیام قرآنی درباره مفهوم تقوا
- ۵- تقویت توانایی و علاقه به خواندن قرآن از روی مصحف کامل
- ۶- آشنایی با مفهوم مؤمنان برادر یکدیگرند .

روش کلی تدریس و ارزشیابی

این درس، طی چهار جلسه تدریس، تمرین و ارزشیابی می‌شود.

جلسه اول

۱- خواندن آیات

الف) خواندن در گروه: از دانش آموزان بخواهید آیات ۱۲ تا ۱۸ سوره حجرات را، ابتدا به صورت انفرادی پیش خوانی کنند و سپس برای دوست هم گروه خود بخوانند.

دو نکته:

۱- در آیه ۱۲ سوره حجرات به سه رفتار ناپسند اشاره شده است. خوب است ارتباط این سه رفتار باهم برای دانش آموزان روشن شود. منظور از این ارتباط آن است که انسان وقتی به کسی گمان بد می‌برد در کار وی تجسس می‌کند و این تجسس معمولاً منجر به غیبت از او می‌شود که هر سه کار گناه است و خدا انسان را از انجام این سه رفتار ناپسند نهی کرده است.

۲- احتمالاً دانش آموزان در خواندن کلمه «أَفَعَيْنَا» در آیه ۱۵ سوره «ق» با مشکل روبه‌رو باشند. این کلمه را روی تخته بنویسید و

با اشاره صحیح به بخش‌های این کلمه، از دانش آموزان بخواهید چند بار آن را به شکل صحیح بخوانند. همان‌طور که می‌دانید سه حرف اول این کلمه با اشاره ثابت (أ - ف - ع - د) و دو بخش پایانی کلمه با اشاره متحرک خوانده می‌شود (نحوه اشاره به شکل زیر است).

أَفَعَيْنَا

ب) خواندن برای کلاس: با انتخاب معلم، هر دانش آموز حدود یک سطر از آیات را برای کلاس می‌خواند.

۲- انس با قرآن در خانه: تذکر به دانش آموزان برای انجام تکلیف انس با قرآن در خانه

درس پنجم

اهداف درس

- ۱- توانایی خواندن آیات ۳۶ تا ۴۵ سوره قاف و آیات ۱ تا ۳۰ سوره ذاریات
- ۲- تقویت علاقه به شنیدن و زیباخواندن آیات درس
- ۳- توانایی خواندن و معناکردن برخی از کلمات ساده و پرکاربرد قرآن کریم
- ۴- آشنایی با پیام قرآنی درباره مفهوم وقت نماز
- ۵- تقویت توانایی و علاقه به خواندن قرآن از روی مصحف کامل

جلسه سوم

پیام قرآنی

پیام قرآنی این درس با سایر پیام‌های قرآنی یک تفاوت دارد. در پیام‌های پیشین مصداق و مفهوم پیام در خود پیام آمده بود و دانش‌آموزان باید به مصداق مشابه اشاره می‌کردند. اما در این پیام موضوع تقوا، یک مصداق به‌شمار نمی‌رود بلکه یک مفهوم کلی است. معلم ابتدا به مصداق مشابه درباره کارهای خوب مانند خوش‌اخلاقی، امانت‌داری، قرآن خواندن و ... اشاره کرده و سپس این موارد و نمونه‌ها را جزء مصداق تقوا معرفی می‌کند.

معلم از این پس در سایر دروس و پیام‌های قرآنی، مصداق و موارد مربوط به این موضوع را جزء تقوا معرفی می‌کند.

یادآوری ۱

فعالیت چهارم: از شش کلمه را بخوانید و ترجمه آن‌ها را کامل کنید.

الشَّهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
وَعَسَى أَنْ يَكُونَ لَكُمْ مَخْرَجٌ
وَأَنْتُمْ عَلَىٰ شِقْطِكُمْ ذَاتِ يَسْمِينٍ
أَلَمْ يَجْعَلْ لَكُمْ فِتْنَةً أَنْ يَقُولُوا لَكُمُ الْمَدِينَةُ كَانَتْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا قَبْلَ ذَلِكَ وَلَكِن لَّنَبَا لِيُثَبِّتُ الَّذِينَ يُحِبُّونَ وَاللَّهُ عَلِيمٌ خَبِيرٌ

فعالیت پنجم: این آیه قرآنی را با دقت در حروف عطفه بخوانید و با توجه به علامت‌های وقف (۰) و ج (۱) و لغز (۲) و صد (۳) بخوانید.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
كَذَّبْتُمْ فَتَعْتَسُوكُمْ
مَنْ وَالَّذِينَ كَفَرُوا الْكَيْدُ لَهُمْ أَمْ لَهُمْ آلَةٌ فَتُفَكَّرُونَ
الَّذِينَ كَفَرُوا أَعْبَدُوا إِلَّا اللَّهَ الَّذِي تَسْتَعِينُ

فعالیت اول: این دانش‌آموز رزمه می‌خواند پس از شنیدن دشمن متجاوز، بر وجه اسلام راه اعزاز می‌آورد. او را در این روزی بازی کنید.

فعالیت دوم: با دقت در شکل همزه و باخوانا بودن پایه آن، کلمات و عبارات قرآنی زیر را بخوانید.

فُولًا	بَشْرًا	ذَاتًا	فُولًا
تَأْوِيلًا	نَبِيًّا	فُولًا	تَسْلِيمًا

رُشْدًا لَا تَوَاجُدًا
حَقْلًا نَزْلًا فَهَلْبَسْنَا كِنْدًا نَمْرُودًا
فعالیت سوم: این حدیث تریفه، کدام پیام قرآنی را به یاد شما می‌آورد؟ در این باره با دوستان خود گفت‌وگو کنید.
أَحِبُّوا الْأَشْيَاءَ الَّتِي اللَّهُ جَعَلَ الْبَشَرِ الْخَيْرَ فِيهَا وَرَحِمَهُمْ اللَّهُ بِمَا كَسَبُوا

همان‌طور که در بحث کلیات کتاب خواندید، این مبحث در یک جلسه کامل تدریس و ارزشیابی می‌شود.

فعالیت اول: به دانش‌آموزان فرصت کوتاهی بدهید تا هریک، مسیر صحیح عبور رزمنده را با رنگ دیگری روی کتاب مشخص کنند.

فعالیت دوم: این تمرین به منظور یادآوری قاعده ناخوانا بودن پایه همزه در نظر گرفته شده، به دانش‌آموزان فرصت دهید کلمات و عبارات قرآنی را ابتدا انفرادی سپس در گروه و نهایتاً با انتخاب آموزگار برای کلاس بخوانند.

فعالیت سوم: به گسترش فهم و درک دانش‌آموزان از پیام‌های قرآنی کمک می‌کند، ضمن این که با حدیثی از پیامبر اکرم (ص) نیز آشنا می‌شوند. این حدیث با پیام قرآنی و لاتنازوا بالالقباب، سوره حُجُرَاتِ آیه ۱۱ صفحه ۲۱ کتاب ارتباط دارد.

فعالیت چهارم: این فعالیت به منظور توانایی ترجمه کلمات ذکر تشهد در نماز آمده است.

ترجمه ۱- گواهی می‌دهم که نیست معبودی جز خدا
ترجمه ۲- او یکتا است و نیست شریکی برای او
ترجمه ۳- و گواهی می‌دهم که محمد بنده او و پیامبر اوست.
ترجمه ۴- بارالها! درود فرست بر محمد و خاندان (خانواده) محمد

فعالیت پنجم: این فعالیت به یادآوری قواعد روخوانی کمک می‌کند و به دانش‌آموزان فرصت دهید آیات قرآنی را ابتدا به صورت انفرادی، سپس در گروه و نهایتاً با انتخاب آموزگار برای کلاس بخوانند. توجه دانش‌آموزان را به حروف مقطعه و علامت وقف جلب کنید.

جلسه اول

۱- سَقُّ الْقَمَرِ، ماجرای معجزه‌ای است که به دستور خداوند و توسط پیامبر اکرم (ص) صورت گرفته، آموزگار محترم می‌تواند این ماجرا را به صورت داستان برای دانش‌آموزان تعریف کند و یا از روی متن بخواند و یا یکی از دانش‌آموزان این متن را برای کلاس بخواند.

۲- خواندن آیات: الف) خواندن در گروه ب) خواندن برای کلاس

۳- یادآوری انجام تکلیف انس با قرآن در خانه

جلسه سوم

آموزش پیام قرآنی: روش تدریس مانند درس قبل انجام می‌گیرد. پیشنهاد می‌شود قبل از تدریس پیام توجه دانش‌آموزان را به ۶ پیام قرآنی که بالای تصویر آمده است جلب کنید و از آنها بخوانید با همفکری دوستان خود در گروه آن پیام‌ها را ترجمه کنند و درباره مفهوم هر کدام گفت‌وگوی کوتاهی داشته باشند سپس نظر خود را به کلاس ارائه کنند.

پاسخ فعالیت انتهای پیام: این پیام قرآنی در آیات ۱۷، ۲۲، ۳۲ و ۴۰ سوره قمر آمده است. پس از یافتن پاسخ توسط دانش‌آموزان، از آنان بخوانید یک صدا این آیه را باهم بخوانند.

۴- یادآوری انجام تکلیف انس با قرآن در خانه

یادآوری: طبق فرمایش امام صادق علیه السلام توصیه شده است پس از خواندن آیه شریفه «فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ» این عبارت خوانده شود «لَا بَشِيَّةَ مِنْ آلَائِكَ، رَبِّ اَكْذَبُ» هیچ یک از نعمت‌های تو را تکذیب نمی‌کنم.

درس آخر

قرآن در تابستان

دانش آموزان عزیز!

خدا را بسیار می‌گوییم که با تلاش خود، سال تحصیلی را با موفقیت گذرانده‌اید. شما در این سال چیزهای بسیاری آموختید و اینکه می‌توانید قرآن کریم - کتاب آسمانی - خود را بخوانید و از آن بهره‌بردارید.

در تابستان مدرسه تعطیل می‌شود، اما خواندن قرآن تعطیل نمی‌شود. چه خوب است اینکه که خواندن قرآن را آموخته‌اید، هر روز مقداری قرآن بخوانید. شما می‌توانید به کمک خبر و علم با خواهر و برادر بزرگتر خود، این کار را از روی قرآنی که در خانه دارید انجام دهید.

در کتاب درسی نیز برای هر هفته از تابستان، یک صفحه از قرآن کریم در نظر گرفته شده است. شما هر روز، تعدادی از آیات مربوط به آن هفته را بخوانید تا به این ترتیب هم به حفظ آیات با کمال عظمت و امانان معصوم مشاهد السلام عمل کرده باشید و هم در این کار مهارت بیشتری پیدا کنید.

بدان باشد هرگاه می‌خواهید خدا با شما سخن بگوید، قرآن بخوانید و هر وقت می‌خواهید خدا با خدا سخن بگوید، نماز بخوانید.

معلم شما

دعای ختم قرآن

امیرالمؤمنین امام علی علیه السلام:

اللَّهُمَّ ارْحَمْنِي بِالْقُرْآنِ
وَأَجْعَلْهُ لِي إِمَامًا وَنُورًا وَهُدًى وَرَحْمَةً
اللَّهُمَّ اكْبِرْهُ مِنِّي مَا تَسِبْتُ
وَأَعِزَّهُ لِي مَا جَهَلْتُ
وَأَزِقْهُ بِلَاؤِيهِ مَا نَدَيْتُ بِأَعْرَافِ السَّهَرِ
وَأَجْعَلْهُ لِي حُجَّةً يَا رَبُّ الْعَالَمِينَ

قرآن در تابستان

در پایان کتاب درسی بخشی با عنوان قرآن در تابستان آمده است. این سوره‌ها ادامه سوره‌های جزء ۲۸ قرآن کریم است.

خواندن این سوره‌ها فقط ویژه تابستان نیست بلکه در موارد زیر می‌توان از این بخش استفاده کرد.

- ۱- دانش آموزان را تشویق کنید علاوه بر آیات درس در منزل این سوره‌ها را بخوانند.
- ۲- چنانچه در مدرسه قرآن کامل موجود نمی‌باشد، در هر جلسه خواندن قرآن کامل، یک صفحه از آن را به جای قرآن کامل تمرین کنند.

فهرست کلمات ترجمه شده در کتاب های آموزش قرآن پایه های دوم تا ششم ابتدایی

کلمه	درس / پایه	معنا	کلمه	درس / پایه	معنا
الف					
ءاتوا	۵/۱	بپردازید	إِلَه	۳/۱	خدا، معبود
ءاخِرَة	۳/۲	آخرت	أَمْر	۵/۷	کار
ءامَنَ	۵/۵	ایمان آورد	أَنْتَ	۴/۱۳	تو
ءامَنَّا	۴/۱۰	ایمان آوردیم	أَنْتُمْ	۶/۹	شما
ءایات	۵/۶	آیات، نشانه ها	أَنْزَلَ	۴/۱۵	نازل کرد، فروفرستاد
ءایة	۴/۱۲	آیه، نشانه	أَنْزَلَ	۵/۱۰	نازل شد
أ	۶/۹	آیا	أَنْزَلْنَا	۵/۶	نازل کردیم، فرو فرستادیم
إِتَّخَذَ	۵/۹	گرفت	أَنْعَمْتَ	۵/۱۲	نعمت دادی
إِتَّقُوا	۶/۳	تقوا پیشه کنید	أَنْفَقُوا	۶/۱۰	انفاق کردند
إِنَّمْ	۶/۴	گناه	أَنْفَقُوا	۴/۹	انفاق کنید، ببخشید
إِجْتَنِبُوا	۶/۴	اجتناب کنید و دوری کنید	أَنْهَارَ	۵/۸	رودها
أَجْر	۳/۳	پاداش	ب		
أَجَل	۴/۱۱	زمان	بَصِير	۳/۷	بینا
أَحَد	۵/۷	کسی، یکی	بَعْض	۶/۴	بعضی
إِحْسَان	۲/۱۱	کار خوب، نیکی	بُكْرَة	۴/۱۲	صبح
أَحْسِنُوا	۵/۴	کار خوب کردند	بُنِيَ	۲/۵	فرزندم
إِحْوَان	۶/۱۳	برادران	بَيَان	۲/۷	پیام
أَذَى، أذى	۵/۸	آزار و اذیت	بَيَّت	۵/۱۳	خانه
أَرْض	۴/۴	زمین	بَيِّنَات	۶/۱۱	دلایل روشن
إِسْم	۶/۸	نام، اسم	ت		
أَطِيعُوا	۴/۳	اطاعت کنید	تِجَارَة	۶/۱۴	تجارت
أَعْبُدُوا	۵/۳	عبادت کنید	تَعْقِلُونَ	۵/۶	اندیشه می کنید
إِغْفِر	۵/۱۲	بیامرزد	تَعْمَلُونَ	۶/۴	عمل می کنید
أَقِيمُوا	۵/۱	برپا دارید	تَقَبَّل	۴/۶	قبول کن، بپذیر
أَكْبَر	۳/۱	بزرگ تر	تَوَبُوا	۵/۸	توبه کنید
إِلَّا	۶/۸	مگر	تُؤْمِنُونَ	۶/۱۴	ایمان می آورید
أَلَدَى	۴/۱۵	کسی که	ج		
أَلَّذِينَ	۴/۹	کسانی که	جَاهِدُوا	۵/۳	جهاد کنید
اللَّهِ	۴/۶	خدا	جَزَاء	۲/۱۱	پاداش
			جَنَّات	۵/۵	بهشت ها

معنا	درس / پایه	کلمه	معنا	درس / پایه	کلمه
			هشدار دهنده	۶/۲	نَذِيرٌ
ای	۶/۳	يَا أَيُّهَا	زنان	۶/۳	نِسَاءٌ
دوست دارد	۲/۵	يُحِبُّ	ما	۶/۹	نَحْنُ
مساوی است	۶/۱۳	يَسْتَوِي	نعمت	۲/۶	نِعْمَةٌ
می داند	۶/۴	يَعْلَمُ	روز	۵/۲	نَهَارٌ
انجام دهد	۵/۱۱	يَعْمَلُ			
برپا می دارند	۶/۱	يُثْقِمُونَ	پدر و مادر	۲/۴	وَالِدَيْنِ
انفاق می کنند	۴/۹	يُنْفِقُونَ	پدر و مادرم	۵/۱۲	وَالِدَتِي
هدایت می کند	۵/۱۱	يَهْدِي			
روز	۳/۱	يَوْمٌ	هدایت	۴/۱۱	هُدًى، هُدًى
آن روز	۵/۹	يَوْمَئِذٍ	این	۴/۱۴	هَذَا
روز قیامت	۳/۱	يَوْمَ الدِّينِ	آیا	۶/۸	هَلْ
روز قیامت	۵/۴	يَوْمَ الْقِيَامَةِ	او	۴/۱۵	هُوَ

فهرست کتب مفید برای مطالعه

ردیف	نام کتاب	نویسنده	ناشر	سال نشر	موضوع
۱	مبانی و روش آموزش قرآن دوره ابتدایی (کد ۶۰۱۱)	گروه قرآن دفتر برنامه ریزی و تألیف کتب درسی	اداره کل چاپ و توزیع کتب درسی	۱۳۸۹	آموزش قرآن در دوره ابتدایی
۲	آموزش روخوانی قرآن همراه با جزء سی ام	سیدمهدی سیف	مرکز طبع و نشر	۱۳۸۲	آموزش روخوانی
۳	یادگیری قرآن به روش آسان	سیدابراهیم محمودی هاشمی	آستان قدس رضوی	۱۳۶۶	آموزش روخوانی
۴	آشنایی با اصول و روش های تدریس روخوانی قرآن	غلامعباس سرشور خراسانی	به نشر	۱۳۷۹	آموزش روخوانی
۵	روش شناسی روخوانی قرآن کریم	دکتر محمدرضا ناری ایبانه	کارین	۱۳۸۰	آموزش روخوانی
۶	قرآن کریم ترجمه و شرح واژگان	ابوالفضل بهرام پور	انتشارات عصمت	۱۳۸۳	ترجمه متن و لغات قرآن
۷	مجموعه انس با قرآن	مسعود وکیل	مدرسه	۱۳۸۲	درک و فهم مفاهیم قرآن
۸	مفاهیم قرآن	مصطفی اسرار	محیا	۱۳۷۵	ترجمه لغات قرآن
۹	مجموعه کتاب آموزش مفاهیم قرآن (۱ تا ۹)	جمعی از نویسندگان	مهد قرآن	۱۳۷۸	آموزش درک و فهم
۱۰	نسیم حیات	ابوالفضل بهرام پور	هجرت	۱۳۷۶	درک و فهم قرآن
۱۱	ترجمه تصویری و تفسیری آهنگین	دکتر عبدالکریم بی آزار شیرازی	فرهنگ اسلامی	۱۳۷۷	مجموعه کتاب های مصور در مورد آیات
۱۲	در آستان قرآن	قدرت الله حسینی شاهمرادی	حدیث	۱۳۷۶	احادیث در مورد قرآن
۱۳	کلید معارف	صادق حسن زاده	فیروزآبادی	۱۳۷۵	اطلاعات آماری از موضوعات قرآن
۱۴	گذری بر قرآن	جعفر شیخ الاسلامی	مدرسه	۱۳۷۶	اطلاعات آماری از موضوعات قرآن
۱۵	قرآن از زبان قرآن	شهید سید محمد تقی حکیم	سروش	۱۳۷۷	علوم قرآنی
۱۶	نوای ملکوت	علی عزیززاده	دارالارشاد	۱۳۷۶	اشعاری در مورد قرآن
۱۷	قصه آیه ها	رضا شیرازی	پیام آزادی	۱۳۷۹	داستان های شأن نزول
۱۸	بهترین قصه ها	رضا شیرازی	پیام نور	۱۳۷۴	مجموعه داستان

داستان‌های قرآن	۱۳۷۹	پیام محراب	علامه مجلسی	تاریخ پیامبران	۱۹
داستان	۱۳۸۱	ذکر	ترجمه علی چراغی	زندگانی پیامبر (ص) در قرآن	۲۰
داستان	۱۳۷۷	طلوع آزادی	مصطفی زمانی	داستان‌ها و پندها	۲۱
آموزش روخوانی	۱۳۸۰	آستان قدس رضوی	غلامعباس سرشور خراسانی	آموزش روخوانی قرآن برای دانش‌آموزان دوره ابتدایی	۲۲
آموزش روخوانی	۱۳۷۷	بنیاد شهید	جمعی از نویسندگان	آموزش قرآن	۲۳
آموزش روخوانی	۱۳۸۳	مهد قرآن آذربایجان شرقی	مهد قرآن آذربایجان شرقی	آموزش روخوانی قرآن	۲۴
نشریه	-	مؤسسه معارف امام رضا (ع)	مؤسسه معارف امام رضا علیه السلام	مجله بشارت	۲۵
نشریه	-	مدرسه	گروه قرآن دفتر تألیف کتب درسی	مجله رشد قرآن	۲۶
دانستنی‌های قرآنی	۱۳۸۸	محراب قلم	رضا نبائی	چراهای شگفت‌انگیز قرآن کریم جلد ۱ و ۲	۲۷

